

Forrai Eszter
Lábadozunk

Négy hete, hogy árvák lettünk
 Apa és férj nélkül
 Lépegetünk
 Összeomlott körülöttünk a világ
 Gyermekké tett a gyász
 Sikoltozunk,
 Imádkozunk,
 Kövekkel zsebünkben
 Folytatjuk az utat
 Hogy el ne szálljunk
 A szélviharban
 Temetünk,
 Fájó, szaggató tüdő
 Légszomját örököltük
 Oxigénpalack lett a vers –

Utazás a katicabogár hátán

Anna,
 Mire felébredsz
 Katicabogarad felrepül az égbe
 Fekete pöttyei csillagokká válnak
 S ott ragyognak, hívó szavaidat lesik
 Felhők úszó takaróin
 Ülnek a törpék
 Várják Anna dalát
 Repüljünk, ússzunk
 Egünk tavában
 Előttünk úszik egy szivárvány
 szállunk a katicabogár hátán –

Rónai-Balázs Zoltán
 A dolgozó éji dala

Teli a has. A túlórák után
 a Nirvánámba érek el.
 A plüssfotelt magamhoz gödröltem,
 akár a feleségem. Tünván,

egy tóksó vidám műsorán,
 szivárvány hálóban elhever
 az idegrendszer, s mint a nap,
 ma már nem mozog tovább.

Még rágyújtok. A füst oszolva
 leng, kéken, pirosan, sárgán,
 tekintetem mozdulatlan ágán,
 de lám, a szemhéjaim már csukódnak.

Figyelmeztetés
 (Z. János befejezetlen reggele által)

Mintha egy rézkilincset szopogatna.
 Megjött a füstüveg hajnal.
 A rádiója ébreszti és a hírek:
 „...bla-bla-bla-bla, emberfajta!”

Szuszogó asszonya fel ne ébredjen,
 Meztelen talpa a hideg metlahi'n.
 Felvágottat csomagol, kenyérrel,
 Csontos villanyfénybe kávépárát vegyít.

Sercegő borotvával helyt csinál
 Az új napnak az arcán.
 Tükörből, fintorogva, figyelmesen.
 Tömpe ujjak közt borotványél,
 Az ujjak végein gyászkeret.

Harmincnyolc éve nem bírja jól
 kimosni az olajkoszt a körme alól.
 Harmincnyolc éve mond jó reggelt magának,
 S harmincnyolc éve a tükör válaszol.

Egy felvonulás

Vélt nagyságunk semmiség
ahhoz képest,

ami most van.

Szarul keresnek a szegények,
de

vélt nagyságunk semmiség
ahhoz képest,

ami most van.

Dübörgő gépzenére
végigvonulunk a színpompás, fényes
sugárutakon,
ki valami térre,
táncolva:

Ünneplünk
valami homályosat,
ami olyan, mint a köd –

megfoghatatlan.

Ám kell nekünk, nagyon kell,
másként itt sem lennénk

ezen az ünnepen,
agyunkban normákkal, értékekkel
és vegyi anyagokkal:

mi most

megfoglaljuk a megfoghatatlant!

És nem különbözik ez semmiben
a tűztánctól az ősidőkben,
ugyanazt markolásszuk,

csak az
most már ilyen.

Még egyszer elmondom:

Vélt nagyságunk semmiség
ahhoz képest,

ami most van!

Szarul keresnek a szegények,
de

dübörgő gépzenére
végigvonulunk a színpompás,
fényes sugárutakon,
ki valami térre,
táncolva,

és ünneplünk
egy istenséget.

Urbánus, szép dísztemetés

Megmeredt a csigaszedő.
 Etilbe pácolt teste kiürült,
 hangyákkal földhöz nyugölt.
 Hasában légybölcső rotyog,
 arcára varjú száll.
 Tisztátalan, kitagadott
 testvérünk tehát halott.

És
 robbanómotor dobok perdülnek,
 sziréna-fanfárok harsannak,
 órabér- és profitszélben
 repesnek az árudömping-lobogók,
 statisztika-díszbeszédnek,
 marketing-indulók verődnek
 dobhártya- és házfaltömegeknek –
 a hullámszó, egzotikus táj,
 élethalálharc dombok és völgyek:
 a Betonpampák,
 a folyton ünneplő,
 érintetlen, vad civilizáció
 búcsúztatja kis halottját.

ARC AZ ARCBAN (2001)

Pruzsinszky Sándor

Marczibányi-ház

(Drámai vízió Jókai Mórról 19 képben)

Szereplők

Jókai Mór	24 éves
Petőfi Sándor	26 éves
Laborfalvy Róza	32 éves
Giese rendőrinspektor	40 körül
Molnár József	45 körül
Bódog Máté	
Fogadós	
Honvédtiszt	
Államügyész	
Írnok	
Rendőr	

Történi: Pesten, 1849 szilvesztere körül

(A szín előterébe a fogadó előcsarnokát – recepcióját – képzeljük, melyet pár lépcsőfok köt össze a két szobából álló lakosztállyal. Ennek két szobáját balról egy – többnyire csukott – ajtó választja el egymástól. Maga a cselekmény többnyire a jobb oldali helyiségben játszódik, ezt jobbról a bejárati ajtó zárja le a folyosó felé. Benne ágy, szék, íróasztal ertyős lámpával, két ládika, könyvespolc, rajta összevissza dobált könyvek. A szoba falán sorban aranykeretes képek, közülük egy hiányzik, csak porfoltos helye látszik a falon. Az előtérben falragaszok.)

1.

(Az előtérben.)

JÓKAI *(belép)* Jó napot.

FOGADÓS *(mézédesen)* Alázatos szolgálja az úrnak! Szobát méltóztatik?

JÓKAI Egy éjszakára. Egyetlenegyre.
FOGADÓS Hány személyre, ha szabad kérndem, tisztelettel?

JÓKAI Egyre.

FOGADÓS Csak kétszobás lakosztályaink vannak, konyhával. Ha méltóságod...

JÓKAI *(közbeugr)* Épp ilyenre gondoltam.

FOGADÓS Hm... *(Méregeti Jókait.)* Szabad megkérdezni: méltóságod egyedül van?

JÓKAI *(nyersen)* Lát valakit mellettem?

FOGADÓS Alázatos tisztelettel: szabadna a passierscheinet... vagy az útlevelet... tekintetes uram, megnézhetni?

JÓKAI *(odaadja, fagyosan)* Se tekintetes, se méltóságos.

FOGADÓS *(nézi a papírt, beírja a vendégkönyvbe)* Kovács János úr... Tardonáról... Bejelentkezett

a Marczibányi-fogadóba... Ezer-nyolcszáznegyvenkilenc utolsó napján.

JÓKAI *(miközben tekintete a falragaszokra téved)* Csinos kis port-rék.

FOGADÓS A bujkáló főkolomposok. A Kossuth, a Petőfi, az meg ott jobbra a Nókai... vagy Jókai... a másik rebellis főfirkász, tisztelettel.

JÓKAI *(szinte unottan)* Ezer pengőforint vérdíj. A sikeres följelentőnek. Az már valami, nem?

FOGADÓS Kötél vár reájuk, elvégre is.

JÓKAI Elvégre.

FOGADÓS Nem sokan futkároznak már szabadon a főkutyák közül, tetszett észrevenni?

JÓKAI Tud még más efféle jó hírt?

FOGADÓS Csupántli annyit, hogy a napokban akasztották a Perényit, a Szacsvayt, a Csernust, a Woronieczkyt, a kisebb kutyauitók közül...

JÓKAI Az első emeleti lakosztályt kérem.

FOGADÓS Két utcaszoba, alkofen, előszoba, konyha. Száz váltóforint vagy tíz pengőforint, ahogy óhajtani méltóztatik, előre fizetendőn. Ugyanez a földszinten csak hatvan egy éjszakára, komplett reggeli-estebéd és...

JÓKAI *(közbeváág, ingerülten)* Az első emeletit kérem. *(Gyorsan kiszámolja a bankókat a Fogadós markába.)* A kulcsot.

FOGADÓS Csomagja nem méltóztatik lenni az úrnak? *(Jókai türelmetlenül nemet int.)* Akkor tessünk a szálákba parancsolni, alássan... *(Előremegy, fel a felső szintre, Jókai utána.)* Méltóztatik tudni, miféle lakosztály ez? Ezek itt, kérem tisztelettel, nem akármilyen szálák...

JÓKAI Már amennyiben?

FOGADÓS Nem fogja elhinni, drága uram: maga a Petőfi nevű felségáruló lakott benne... Itt főzte ki a pártütő excesszusokat, hogy még a – hála a Mennybélinek! – utolsó pillanatokban is lábra kapjon itt a fejetlenség... A berendezés garantáltan eredeti, kérem, minden úgy maradt, ahogy az a haramia hátrahagyta... Persze lakbérfizetés nélkül! Ahogy a revolúciót csinálók szokták... Nem méltóztatik borsózni a háta ettől? Merthogy igazi múzeum ez a két szoba, kérem... A rebellió bűnmúzeuma, ha szabad magamat így kifejezhetni! Beköltözhető, mint mondtam volt, csupántli negyven forint felár ellenében... Most fogand épp a hat hónap letelni, hogy a pártütő a nejevel...

JÓKAI Elhagyták a színt.

FOGADÓS A Mindenhatónak hála!

JÓKAI *(kezdi elveszteni a türelmét)* A kulcsot! Nem kapok kulcsot?

FOGADÓS *(kötényéből kivesszi, az asztalra dobja)* Elnézést! Ha megbántani sikerültem volna a tekintetes urat! *(Kimegy, Jókai azonnal az ajtóhoz rohan és bezárja.)*

JÓKAI Sikerültél, nyavalyás.

(Aztán megáll, körbejár, nézi a képeket, odamegy a bútorokhoz, asztali tárgyakhoz, nézi, megsimogatja őket, egyenként kézbe veszi a könyveket, egyik-másikba belelapoz, visszateszi őket. Megszomjazik, tölteni akar az asztalon levő palackból – üres.)

JÓKAI *(kikiált)* Hé, fogadós! Fogadós!

(Senki nem felel, Jókai feláll, odamegy a jobb oldali ajtóhoz, megforgatja a kulcsot a zárban, de az ajtó nem nyílik ki, hiába próbálgatja,

rángatja. Aztán, mint akit letaglóz-
tak, az ágyhoz vánszorog és rázuhan.
Sötét.)

2.

(A szín először még sötét, aztán las-
san kinyílik a bal oldali szobaajtó: a
kívülről beömlő fényben Petőfi jelenik
meg. Alakját hátulról világítja meg a
fény, úgy, hogy arca és a szoba bel-
seje az ágyon kuporgó Jókaival fél-
homályban marad.)

PETŐFI Megjöttél, Marci?

JÓKAI Sándor! Te vagy az?? Csak
hogy egészben látlak! A születés-
napján!

PETŐFI Akár egy kifordított kesztyűt,
igaz?

JÓKAI Nem haltál meg, hál' Isten-
nek... Itt fogtam szállást, a te szo-
bádban.

PETŐFI Én meg, látod, most a ti-
édben. Mintha csak ennyi történt
volna: szobát cseréltünk, nem hi-
tet.

JÓKAI Megint kezded? Ha tudnád,
hogy félholtra váltam a hamis hír-
re: ott fekszel egy tömegsírban,
Segesvárott...

PETŐFI Egyik felem az Isten előtt, a
másik a Jókai Marci ágya fejénél –
mégiscsak megnyugtatóbb, igaz?

JÓKAI Ezzel ne! Ezzel ne tréfálj ne-
kem most!

PETŐFI Ideges vagy, Marci.

JÓKAI Tudod, honnan jövök? A бүк-
ki hegyekből.

PETŐFI Odáig futottál? Mint a sintér-
től kergetett kutya? Gyenge fickó
vagy, Marci.

JÓKAI És te hol kódorogtál eddig?
Júliád biztos éjt nappallá téve ke-
res. (Petőfi nem válaszol.) Régóta
vársz itt?

PETŐFI A halálom perce óta.

3.

(A szín megvilágosodik: Jókai be-
hunyt szemmel fekszik az ágyban,
nyugtalanul forgolódik. A jobb oldali
bejárati ajtóban megfordul a kulcs, az
ajtó nyikorogva kinyílik, Jókai riad-
tan felül.)

Beront Giese rendőrinspektor, a
Fogadós kíséretében.)

FOGADÓS Bocsánatért esedezem,
Kovács úr... Szabad legyen be-
mutathatni Herr Giese Polizeiins-
pektor urat.

GIESE (erős németes akcentussal)
Van neked, magának lenni út-
levél?

FOGADÓS Magam ellenőriztem, ké-
rem. (Jókai odaadja.)

GIESE Kivel beszélgetni magában itt?

JÓKAI Hogy én? Senkivel.

GIESE Nem beszélget? Csak úgy...
wie sagt man das? Megszaba-
dult... elszabadult... fejében a lá-
batlanság?

FOGADÓS (készségesen segít) Fe-
jetlenség, Herr Inspektor, ha sza-
bad... Fejetlenség.

GIESE (fenyegetően) Fejetlen lábat-
lanság??

JÓKAI Nekem tiszta a fejem, inspek-
tor úr.

GIESE (nézi az útlevelet) Te meges-
küdni, hogy lenni ez a... Kovacs...
Kovacs János?

JÓKAI Kovács János a nevem.

GIESE Te fordítani fejedet bal. (Jókai
balra fordul, Giese elővesz egy
képet és összeveti azzal Jókai arc-
vonásait.) Jobbra neked most. So,
so. (Jókai jobbra fordul.)

JÓKAI Nem stimmel valami az út-
levelemmel?

GIESE Miért van ez írva magyarul?

JÓKAI Ófelsége tudtommal a nyelvet
nem tiltotta még be.

GIESE Sohasem tudhatsz te, Kaiser mi a szándék. *(Jókai orra alá dugja a körözőképet.)* Eztet ember ismered?

JÓKAI Sose láttam.

GIESE Nekednek nagy szerencse. *(Elteszi a képet.)*

FOGADÓS *(fontoskodva)* Az a Jókai volt, ugyebár? A vörös tollas suhanc. A márciusi pártütő. A Petőfi árnyéka. Erre lakott a csibész valahol. Biz' isten, ezer közül is felismerném, ha megint erre tolná a képét...

JÓKAI Szabad akkor... az útlevelem?

GIESE Maga sietni nagyon? Türelem, barátom, türelem! *(Elteszi az útlevelet.)*

(Kimennek, becsapják az ajtót, kívülről kulcs csikordul, Jókai az ágyra zuhan, sötét.)

4.

(Újra a bal oldali ajtó nyílik ki: Petőfi alakja, hátulról világítja meg a fény, arca sötét.)

PETŐFI Most reszketsz, mon ami, az új szakállad alatt? Hogy netán még hasonlítani találnál önmagadra?

JÓKAI Nem reszketek. Ha félnék, nem jöttem volna most ide – éppen ide! *(Kis szünet.)* Milyen érzés meghalni, Sándor?

PETŐFI *(felnevet)* Ó, hát te komolyra vetted? Füttyülök én nekik meghalni, Marci! El ne hidd...

JÓKAI Van Isten az égben!

PETŐFI Az eget – az eget azért inkább ne emlegessed.

JÓKAI Mert porba sújtott minket? És miféle bűnökért? Ki lesz a megmondhatója?

PETŐFI Te. *(Kis szünet.)*

JÓKAI Azt hiszed?

PETŐFI Ebben bizonyos vagyok.

JÓKAI *(újabb kis szünet után)* Tudtam én: ha élsz, még egyszer el fogsz jönni ide. A Kerepesi útra, a Marczibányi-házba. Legutolsó pesti lakásodba. Az elfogást is kockáztatva... *(Fölkel az ágyról, előbbre jön.)* Milyen sápadt vagy! És ez a körszakáll... Ilyet te sose viseltél azelőtt. Nem túrted a szórt az áladon. Öregbít – mondtad egyszer –, mi, a Pilvax ifjai, nem öregedhetünk meg sohasem... Mi lesz a jövővel akkor? És nézd csak: itt egy vérfolt a melleden...

PETŐFI Semmiség. Megkarcolt egy bokor tüskéje.

JÓKAI S azt tudod, hogy ezer pengőforint a vérdíj mindkettőnk fejére?

PETŐFI *(felnevet)* Ezer pengőforint... Tízketetnyi versem ára! Átkozottul értékesek lettünk!

JÓKAI Örülsz neki? Én nem ilyennek képzeltem a jövőt.

(Petőfi járkal a szobában, nézegeti a képeket a falon, de arca továbbra is homályban marad.)

JÓKAI A képeket nézed? Együtt vetjük őket, még a Dohány utcai közös lakásunkba, emlékszel?... LaFayette, Desmoulins, Tallien, Saint-Just, Danton, Marat, Béranger, és itt, a vad jakobinusok mellett – jaj, mennyit mulattam ezen! – Arany János, a szelíd merengő. Furcsán festett e véres társaságban...

PETŐFI De Robespierre-t, úgy lát-szik, már meglovasították.

JÓKAI És az íróasztalodról a kis Voltaire-szobrot is, mit Júliától kaptál.

PETŐFI Ne csodálkozz. Ők ketten veszélyesebbek rájuk, mint az egész, Budavárt ostromló honvédsereg volt.

JÓKAI Minden más holmi a helyén van, láttad? A konyhában az asztalon a tea, Júliád porceláncsészei... Mintha csak tegnap hagyta volna széjjel. *(Kis szünet.)* Vajon merre jár most Júlia?

PETŐFI A többiekről mit tudsz?

JÓKAI Nem tudok mindenkiről.

PETŐFI Vasvári?

JÓKAI Megölték az oláhok.

PETŐFI Irinyi?

JÓKAI Talpig vasban.

PETŐFI Táncsics?

JÓKAI Halálhírét keltik.

PETŐFI Czuczor?

JÓKAI Rács mögött. Az Újépületben.

PETŐFI A vitéz Lenkei?

JÓKAI Megőrült a várbörtönben, Aradon.

PETŐFI Irányi? Bajza? Pálffy?

JÓKAI Eltűntek, ki tudja, hová.

PETŐFI Pöltenberg? Damjanich?

JÓKAI *(fejéhez kap)* Istenem, Sándor! Hol jártál te mostanáig??

(Nyikorogva nyílik a jobb oldali ajtó. A szín hirtelen sötétbe borul.)

5.

(A szín lassan megvilágosodik. Jókai nyugtalanul forgolódik az ágyban, felriad, felül. A Fogadós Molnár Józsefet vezeti be, aki először csendben megáll oldalt, onnan figyel Jókait.)

FOGADÓS Pálinkás jó reggelt a tekintetes nagyságos úrnak! Itt a reggeli! *(Leteszi egy tálcán az asztalra.)*

JÓKAI *(mint aki nehéz álomból ébred)* Mit akar?

FOGADÓS Ha bátorzkodhatom magamat így kifejezhetni: vendéget hoztam. *(Ki, a bejárati ajtó nyikorogva csukódik be mögötte.)*

JÓKAI *(felpattan, mintha ismerné a jövevényt)* Nahát!

MOLNÁR *(át akarja ölelni Jókait)* Az én kedves...

JÓKAI *(hátralép)* Összetéveszt valakivel.

MOLNÁR Nem ismernénk egymást?

JÓKAI Semmi esetre sem.

MOLNÁR Öcsémuram ennyire nem bízik meg bennem?

JÓKAI Nincs kedvem most ismerkedni. *(A bal oldali ajtóra mutat.)* Az az ön szobája, azt vette ki.

MOLNÁR *(belemegy a kényszerű játékba)* Molnár József vagyok, pesti ügyvéd, azelőtt Müller... Az úrban kit tisztelhetek?

JÓKAI Kovács János, urasági komornyik.

MOLNÁR *(kissé gúnyosan)* Komornyik, ez jó! Nagyon jó... És honnan érkezett, ha szabad kérdenem?

JÓKAI *(mogorván)* Tardonáról.

MOLNÁR Én meg Komáromból.

JÓKAI *(hirtelen felélénkül)* Komárom, az ám, Rév-Komárom... Hogy fest most Rév-Komárom?

MOLNÁR Leégett az ostromban az ottani házam. Üszkös romok, osztrák katonák mindenütt. Magyar szót alig hallani.

JÓKAI *(aggódva)* S a Szombati utca? Megvan még a Szombati utca?

MOLNÁR Arra a sarokházra gondol? A Szent György-köz sarkán?

JÓKAI A nagy eperfákkal előtte.

MOLNÁR *(mosolyogva)* A vörösmárvány-oszlopú tornáccal? Az ablakokban a sárga violával? A friss levendulaillattal az öreg bútorok között?

JÓKAI Özvegy ásvai Jókayné háza. Porig égett, ugye? Mondja már, ne kínozzon!

MOLNÁR Nem esett baja.

JÓKAI *(megkönnyebbülten sóhajt)* De Pest-Buda nem létezik többé. Puszta helységnevek. Szemét, rom, üres üzletek. És azt beszélük,

nemsokára tilos lesz megszólalni magyarul. És a besúgók, a besúgók! Mindenütt besúgók...

MOLNÁR Én nem vagyok az.

JÓKAI Látta ezt a fogadóst? Azt hinné az ember, hogy csak egy setélajos... Holott egy monumentális fül. Ez az alak egy éve még nemzetőr volt, ugyanitt. Tisztán emlékszem, milyen rikácsolva szavalta a Nemzeti dalt...

MOLNÁR *(kis mosollyal)* Egy év előtt még öcsémuram se volt komornyik... Most is előttem van, ahogy először megjelent az ügyvédi irodámban... A sötétszöke, babás hajával, a tiszta, kék tekintetével... Meg ne haragudjék, maga volt az ártatlanság! Kérdeztem is magamtól: ez az ember akar fiskális lenni?

JÓKAI Láthatja: nem is lettem az.

MOLNÁR És büszke vagyok rá, hogy eltérítettem... Hogy, midőn első zsengeit mutatta, én perbeszédírás helyett rögtön az Életképekhez küldtem!

JÓKAI Száz éve volt.

MOLNÁR Száz?

JÓKAI Ennyit öregedett három esztendő alatt a világ.

MOLNÁR Ön mondja ezt, drága barátom, huszonöt évesen, aki...

JÓKAI Ki ne mondja!

MOLNÁR Önnek nem kéne így félnie.

JÓKAI Nem magam miatt.

MOLNÁR Persze, hisz író. Az álmai... De ne aggódjon: itt a Marczibányi-házban biztonságban leszünk.

JÓKAI Kegyelmed nem olvasta odalent a falragaszokat, ugye?

MOLNÁR Nem volt időm... Egyenest Rév-Komáromból... *(Hirtelen elfogja a pánik.)* Azt mondja, rajta vagyok a falragaszokon?? Én nem csináltam semmi olyasmit, ami...

Én egy fia osztrákot meg nem öltem, fegyver sem volt a kezemben. Öcsémuram a megmondhatója! A véstörvényszék ülnöke voltam ugyan, de Isten az atyám, mindig a büntetések ellen szavaztam... És ezt ők is tudják!

JÓKAI Mikor Pestre bevonultak, legelső dolguk volt a Múzeum lépcsőjén agyonlőni a bankjegynyomda pénztárosát – és tudja, miért? Mert egy díszkardot találtak nála... *(Kis szünet.)* Bátyámuramnak is van otthon díszkardja, ugye?

MOLNÁR Ugyan, ez csak tévedés lehetett... Nem barbárok ezek... Kultúremberek, végül is... Olvassa el a polgári törvénykönyvüket: alapelvük a bona fidei: méltányosság mindenben, a leszámolásban is... Hogy aki katonailag nem kompromittálta magát, azt nem szabad... Öcsémuram nem így gondolja? *(Jókai hallgat.)* Nekem Gaál Eduárd katonai kerületi biztos úr...

JÓKAI ...A honáruló? Akit Kossuth még áprilisban törvényen kívül helyezett?

MOLNÁR ...személyesen ígérte meg... Mármint hogy ha itt, míg az első retorziók lecsengenek, a pánzióban csendben meghúzom magam... *(Elhallgat, csendben nézik egymást.)*

JÓKAI Ez itt egy börtön, bátyámuram. Nem vette észre még? Egy egérfogó. S mi beleléptünk, óvatlanul.

MOLNÁR Miket beszél?

JÓKAI Próbáljon csak kimenni az ajtón. Tessék, próbálja meg.

(Molnár a bejárati ajtóhoz megy, lenyomja a kilincset, az ajtó nyikorogva kinyílik.)

JÓKAI Nem értem... Az előbb még...

MOLNÁR Nyugodjék meg, öcsém-
uram. Higgadjon le kissé.

JÓKAI Jól értettem: kegyelmed volt
már odabent?

MOLNÁR Egy félóra csak.

JÓKAI És milyen volt? Bántották?

MOLNÁR Dehogy. Szivarral kínáltak.

JÓKAI A halálraítélt is kap egy sziv-
art. A kivégzés előtt.

MOLNÁR Barátilag elbeszélgettünk.
Azt mondták: hajam szála se gör-
bül, hogyha...

JÓKAI *(közbevág, bólint)* Hogyha
csendben meghúzza magát, akár
a punnyadó egér. Tetszett már
mondani.

MOLNÁR Mert ők is tudják, hogy so-
sem politizáltam. *(Sóhajt.)* Hála
Istennek! Volt annyi eszem... Hogy
nem ugrottam be Kossuthnak...
Emlékszik, kegyelmed... Július-
ban, mikor a cáriak már Pest felé
közeledtek... Emlékszik, ugye, a
kormányzó kiáltványára?

JÓKAI „Akartok-e meghalni a vad
muszkák irtó vasa alatt? Akarjátok-
e látni, mint tiporják a távol
éjszak kozákjai apáitok, feleségei-
tek, gyermekeitek megfertőztetett
tetemeit? Ha nem, védjétek maga-
tokat!... A hadsereggel együtt kelj
fegyverre, óriás nép!”

MOLNÁR A memóriája, akár a kris-
tály... Ezt mondta, igen... Szó-
rul szóra. Azon a mámorító, andalító
hangján, ahogy a végén felemelte,
mindig úgy zengett, oly ércesen,
mint a harang...

JÓKAI Valamennyien szerelmesek
voltunk ebbe a hangba.

MOLNÁR Szívünk hangja volt. *(Hall-
gatnak kis ideig.)* De nem volt
népfelkelés. A hadsereg otthagya
Pestet. Egyedül maradtam a Vá-
rosházán... A többi tanácsnok úr
akkorra már kereket oldott... Én a
helyemen voltam, és rábírtam Pe-

tófit meg Egressyt, ne hívják ös-
sze a népgyűlést, ne fanatizálják
a népet. Ne építsünk sáncokat, ne
összük ki a puskákat. Ne legyen itt
értelmetlen vérfürdő. *(Kis szünet.)*
Én erre most hivatkozhatom. Ki
vehetné rossz néven? És látja, ma-
ga a városparancsnok nyugtatott
meg: tudnak erről... Semmitől se
kell tartanom, drága barátom!

*(Jókai felpattan, mintha kergetnék, a
bejárati ajtóhoz szalad, ki akarja nyit-
ni: az ajtó zárva van.)*

JÓKAI Tessék, megint nem nyílik!
Börtönben vagyunk, nem látja??

MOLNÁR A maga felzaklatott, váteszi
fantáziája!

JÓKAI *(szinte hisztérikusan)* Nem bí-
rom a bezárt ajtókat! Nem bírom...
Tömegsírban érzem magam! Tö-
megsírban...

*(Molnár is odamegy az ajtóhoz, rán-
gatja a kilincset, az ajtó nem enged.)*

MOLNÁR *(dörömböl)* Hé, kinyitni! Ki-
nyitni!

JÓKAI *(hirtelen nyugalommal)* Húzzunk
sorsot.

MOLNÁR Minek?

JÓKAI Hogy melyikünk távozik innen
előbb.

MOLNÁR *(komoran)* Húzzunk.

JÓKAI *(fémpénzt vesz elő)* Fejet
mond vagy írást?

MOLNÁR Fejet.

JÓKAI *(feldobja a pénzt, leesik, le-
hajol érte)* Sejtettem. Írás. Velem
kezdik. *(Szünet.)* Kevés az időm,
barátom, uram... Drága Róza, ha
nem érsz ide addig, nem látjuk
egymást többé.

MOLNÁR Most kiről beszél?

JÓKAI Szökjünk meg.

MOLNÁR Hogy képzeled?

JÓKAI Valamikor csak kinyitják ezt
az átkozott ajtót... Ha az a kígyó-

rikató spion belép, maga szóval tartja előlről, s én lepuffantom hátulról... *(Pisztolyt ránt elő.)* Ezzel, ni. Rendben?

MOLNÁR Magánál fegyver van?

JÓKAI Magamnak tartogattam – az egyetlen golyót.

MOLNÁR Őrütség.

JÓKAI Még soha senkiben kárt nem tettem, egy egeret agyon nem csaptam – de most megteszem! Csak innen kijussunk.

MOLNÁR Tudja mit, öcsémuram? Majd én. Adja csak ide. Nem a maga kezébe való.

(Jókai odaadja a pisztolyt, Molnár elteszi.)

MOLNÁR *(az ajtóhoz lép, dörömböl)* Kinyitni! Kinyitni!

(Az ajtó hirtelen kinyílik, Giese lép be egy csendőr kíséretében, kezükben botok.)

GIESE Maradsz te nem meg nyugton?? *(A fapálcával ütlegelik Molnárt, aki térdre esik.)*

MOLNÁR Hagyják abba! Könyörgöm...

GIESE Na, gyerünk, Molnár-Müller, egy-kettő... los!

(A csendőr fölrántja és kitalaszigálja Molnárt az ajtón.)

JÓKAI Hová viszik?

GIESE *(vigyorog)* Elbeszélgetőre.

JÓKAI Ehhez nincs joguk, ember!

GIESE Miért nem maradtál meg Müllernek, te marha? Kellett neki Molnár? Most fájni fej, persze – előbb gondolkodni ész, kutyák!

JÓKAI Az a bűne, hogy nevet változtatott? A törvény...

GIESE Mit tudhatsz te, mit enged meg törvény??

JÓKAI Ügyvédnek készültem, uram.

GIESE És mire te lettél? Tudjuk, mi lettél.

JÓKAI Engedelmet: Kovács János vagyok, útlevelem...

GIESE Útleveled?? Te magad nekednek hamis útlevél. Ervenytelen.

JÓKAI Szabad megtudnom, miért?

GIESE Te itt nem kérdez. Itt csak én kérdez.

JÓKAI Le vagyok tartóztatva?

GIESE El nem hagyod Marczibányi-ház! Maradsz te nyugton, türelemmel. Megértett?

(Giese már éppen csukja be az ajtót, amikor odakintről lövés dörren.)

GIESE *(miután egy pillanatra kinnézett a „lépcsőházba”)* Meglőtte magát főbe... a barátja... Honnan ennek fegyver?! Unglaublich!

(Giese ki, az ajtó becsapódik, kulcs csikordul, Jókai, arcát kezébe temetve, az ágyra roskad. Sötét.)

6.

(Kinyílik a bal oldali ajtó. A keskeny fénycsíkban ismét Petőfi alakja.)

PETŐFI Irigyled? Hogy meg merte tenni?

JÓKAI *(könnyek között)* Az én kedves princípálisom... Aki beajánlott az Életképekhez... Aki zsengeimben is bátorított...

PETŐFI Ehhez képest elég alamszin viseltesd magad velem.

JÓKAI A legtisztességesebb pesti prókátor! A legjobb ember, akit valaha... *(Csüggedten abbahagyja.)*

PETŐFI Finnyás a végzet. Válogató. Neki mindig a jobbak keltenek. A gyengéket kiköpi. Mint például...

JÓKAI *(közbeugr)* Mint például engem?

PETŐFI Magad mondtad. *(Kis szünet.)*

JÓKAI Tudom, mivel vádolsz.

PETŐFI Nagyon szerettelek. Jobban, mint barátot. Te voltál bizalmam egyetlen ép oszlopa. És hová jutottál??

JÓKAI Hová?

PETŐFI „Korunk vallása a szabadság” – megismered? Kinek a mondása ez?

JÓKAI Az enyém.

PETŐFI Ezt árultad el. Leromboltad az oszlopot.

JÓKAI Igazságtalan vagy – rettentő igazságtalan!

PETŐFI Megalkudtatok az országtipró gyilkosokkal – te és a Békepart –, békeüzeneteket küldözgettetek a Kamarillának!

JÓKAI Hallgass meg! Azt akartuk, hogy...

PETŐFI *(közbevág)* Leváltani a népet.

JÓKAI Istenem, Sándor... Ez a nép önmagát váltotta le!

PETŐFI Miket beszélsz??

JÓKAI Hát nem vetted észre? Az óriás elesett, mielőtt legyőzték volna...

PETŐFI Az óriás?

JÓKAI Az akarat, Sándor. Szétporladt az akarat. Porszemekre. Már Szabadszálláson megkezdődött... Emlékezhetsz. Miért nem téged választott a nép a követének? Téged: a leghitelesebb fiát?

PETŐFI A nép énelöttem szent. Anyival inkább szent, mert gyöngé, mint a gyermek.

JÓKAI Úgy támadt reád, mint a vadállat... Döbbenetes volt.

PETŐFI Az nem a nép volt. Csak a kaputosok. *(Megvetően.)* A kabátosok.

JÓKAI Kabátosok? Isten tudja. Szabadszálláson téged a nép fiai vá-

doltak meg – épp azok, akik választói jogukat jórészt neked köszönhették –, hogy el akarod adni az országot a tótoknak... A nép tehát önnönmaga ellen fordult! *(Kis szünet.)* Bennem már akkor összeomlott valami.

PETŐFI *(kis szünet után, kimerően, de haraggal)* Benned mindig összeomlik valami. Mert gyenge fickó vagy, Marci. *(Szinte szikrázva.)* Laborfalvy Móric!

JÓKAI Megint itt tartunk? Rózánál? Örök túske a szemedben? Csak mert szeretni merészelt engem?

PETŐFI Ne félj, nem maradsz itt nélküle. Érted jön majd, dehogyis enged el a nőstény oroszlán!

JÓKAI Csak mert meg mertem érinteni? A valóságot, egyszer – képzeteled lángoszlopa mellett?

PETŐFI *(gonoszul)* Ha halálra ítélnének is, csomagol majd tízórait – az akasztófa alá... És te elfogadod! Kinek tudsz te nemet mondani?

7.

(A bejárati ajtó nyikorogva nyílik, a fény most jobbról esik be, Petőfi alakja eltűnik. Jókai az ágyon fekszik. A Fogadós jön be, egy tálcát hoz, rajta kenyér, palack stb.)

FOGADÓS Mi a patvar, még hevergetni méltóztatunk? És a vacsoránkhoz hozzá se nyúltunk?

JÓKAI *(fekve marad)* Tűnjön el.

FOGADÓS Szabad legyen...

JÓKAI *(ráordít)* Nem!

FOGADÓS El fogunk ám punnyadni a kihallgatásig, ha éhezünk. El fogunk...

JÓKAI Takarodjon!

(Fogadós ki, sötét.)

8.

(Halk zene, énekszó: a Nemzeti dal megzenésített szövege. Baloldalt a színpad lassan megvilágosodik. Gertrudis koronás jelmezében Laborfalvy Róza ül a tükör előtt, letörli arcáról a festéket. Jókai lép be, mellén kokárda.)

RÓZA Jókai!

JÓKAI Köszönöm, Róza.

RÓZA Mit köszön?

JÓKAI A kokárdát. Amit a mellemre tűzött... Petőfi szerint már tízezen viselik!

RÓZA Egy hős – az ne mondjon köszönetet. *(Fejéről levéve, a székre teszi a koronát.)*

JÓKAI Hős – én? Az idő! *(Hirtelen tűzzel.)* Azon időket éljük, Róza, melyben minden igazságtalanság szétfoszlik, mint a felhő, s az igazság napja besüti a világot...

RÓZA Maga és Petőfi nélkül itt semmi se történt volna. *(Kibontja a haját, mely vad fürtökben omlik a vállára.)* Mondja, hány éves maga?

JÓKAI Februárban múltam huszonhárom.

RÓZA Hihetetlen... Félig gyerek! Honnan vette a Nepean sziget mélységeit?

JÓKAI Kegyed olvasta a Nepean szigetet?

RÓZA Azóta mindent elolvasok magától.

JÓKAI *(bizonytalanul)* Hát... Akkor én mennék is...

RÓZA Eszébe ne jusson! Mindjárt elkészülök. *(Gyors mozdulatokkal a harisnyáját stoppolja.)*

JÓKAI Gertrudis királynő... a harisnyáját maga stoppolja?

RÓZA Gertrudis a koronáját is maga készíti. Üveggyöngyből, papundekliből. *(Kezdi kigombolni jelmezét.)*

JÓKAI Nem zavarom kegyedet?

RÓZA Hátat fordítva nem. Üljön csak le oda és forduljon a fal felé – vissza ne nézzen! Megígéri? *(Jókai leül, hátat fordít, zavarában majdnem ráül a koronára. Róza közben leveti jelmezeit, alsóneműben áll ott.)* Mondja, kedves Jókai, volt már maga nővel?

JÓKAI *(a falat nézi, meg se mozdul)* Miért kérdi?

RÓZA *(melegen)* Miért? Talán mert... annyira tartja a szavát. *(Odalép Jókai elé.)* Ha belepusztulna is – megtartaná, igaz?

JÓKAI *(fölpattan)* Királynőm. *(Magához öleli Rózát.)*

9.

(Áttűnés. Róza helyén Petőfi áll a fényben)

PETŐFI *(felajzottan)* Marci, ez így nem mehet tovább! Te titkolsz valamit előlem! Megváltoztál, de nagyon, irányomban!

JÓKAI Vagy épp ellenkezőleg: te – velem szemben.

PETŐFI Marci, ezt ne mondd! Mi ketten indítottuk el március idusát... Ez örök kötelék! Mi őszinteséggel tartozunk egymásnak.

JÓKAI Beszéljünk hát őszintén. Mi panaszod van ellenem?

PETŐFI Amióta társszerkesztő vagyok lapodnál, azóta úton-útfélen hirdeted, hogy az Életképek hanyatlásának oka én vagyok... Sokfelől visszamondták nekem, hogy újabban túlságosan vadul forradalminak tartod költeményeimet és...

JÓKAI *(közbevág)* Ez a „sokfelől” – ez nyilván csak Júlia lehetett.

PETŐFI *(felcsattan)* Na és, ha ő volt? Mi bajod nejemmel?

JÓKAI Júlia nem kedvel, mi több: gyűlöl engem.

PETŐFI Miket beszélsz?? Azért süti folyton a kapros túrós rétest, a kedvencedet? Ugyan miért gyűlölne, mondd?

JÓKAI Talán mert nem sikerül, akár egy diót, engem is feltörnne.

PETŐFI Hűtlenséggel gyanúsítod Júliámat?? Te? Akit otthonomba befogadtam? Akit védőszárnyaim alá vettem?? *(Hisztérikusan.)* Vondd vissza, vagy meglakolsz! Vondd vissza!!

JÓKAI Különös ember vagy te, Sándor, nagyon különös... Az a varázspálca a kezében, mellyel minden szívet meghódítasz, tört hordoz a másik felén. Miért dőföd belé ugyanazokba, akiket előbb elkápráztattál?

PETŐFI *(izzóan)* Csak a lanyhákba, álnokokba, kérges szívekbe!

JÓKAI Sándor! Ne szégyellj világosan látni.

PETŐFI Nem vagyok olyan kétszínű, mint te!

JÓKAI Ne szégyellj, hogy nem vagy Isten. Vállald, hogy ember vagy te is.

PETŐFI *(kis szünet után, lehiggadva)* Jó, kissé talán elragadtattam magam... De nem engedhetem meg, hogy a szabadság, egyenlőség, testvériség eszméi kufárok kezére kerüljenek.

JÓKAI Miről beszélsz, mon ami?

PETŐFI *(kéziratot ránt elő)* Ezt a verset Vörösmartyról írtam... Olvasd csak el.

JÓKAI *(átveszi, hangosan olvassa)* „Nem én téptem le homlokodról. Magad tépted le a babért.” *(Farkasszemet néz Petőfivel.)* Miért írtad ezt, Sándor?

PETŐFI Még kérded? Mintha nem tudnád, hogy a Szózat költője az

Országgyűlésben a német vezényszó mellett szavazott! Soha életbenem még ily szörnyű csalódás nem ért!

JÓKAI *(nagyon komolyan)* Ezt a költeményt én nem adom ki, Sándor.

PETŐFI És miért nem?

JÓKAI Ha ez a költemény megjelenik az Életképekben, elmarad az előfizetők fele.

PETŐFI Na ne mondd!

JÓKAI Ne felejtse el, hogy Vörösmartynak – kinek te is halálával tartozol – még több tisztelője van, mint Petőfinek.

PETŐFI Majd elvállik, Móric, majd elvállik.

JÓKAI A mai válságos időkben óvatosság, körültekintés a szerkesztők feladata.

PETŐFI Óvatosság? Körültekintés? *(Megint szikrázik.)* Ez a gyávák hangja!

JÓKAI Miért teszel úgy, mintha nem tudnád: fogynak az előfizetőink? Adósságokkal küszködünk! Ez a költemény végleg megáshatja lapunk sírját.

PETŐFI Lemondok a szerkesztői állásomról! Csináld tovább egymagad.

JÓKAI Szóval cserben akarsz hagyni?

PETŐFI Te hagytál cserben engem – és azt is tudom, ki áll e mögött!

JÓKAI Kicsoda?

PETŐFI Laborfalvy Róza. A gögös nőstény oroszlán. Akit, isten tudja, mióta titkolsz előlem.

JÓKAI Nem titkolom. Ő életem párja lesz.

PETŐFI Laborfalvy Róza?

JÓKAI Még e hónapban nőül veszem.

PETŐFI Tréfálsz?

JÓKAI Hogy tréfálnék? Amit iránta érzek, egész bensőmet fölégeti...

Ő jobbá és okosabbá tett engem.
Ővele jobban értem a világot.

PETŐFI Nálamnál is?

JÓKAI Én ezért a nőért meg tudnék halni. Egyetlen szó és panasz nélkül, barátom.

PETŐFI Szerencsétlen flótás... Színesznőt nem vesz el az ember! Akár a bárányhimlőből, kigyógyul belőle időben.

JÓKAI Hihetetlen! Hogy éppen te – a szabadság és szerelem költője – ezt ne értsed meg!

PETŐFI Behálóztak téged, Marcikám, csúnyán behálóztak... Előre látom: fel fognak használni ellenem...

JÓKAI Hogy te miket képzelsz!?

PETŐFI Amilyen gyanútlan mimóza vagy... Hím pillangó... csak rászállasz a kábító virágra. És nem veszed észre, hogy a bibéje alatt a méreg...

JÓKAI *(közbevág)* Most már elég! Engem sértettél meg.

PETŐFI ...Hogy kivel lépsz eszmei kapcsolatba, ha Rózával egysülsz... Nyáry Pállal és körével! A korábbi szeretője! A törtető, aki kitűrt minket a Közcsendi Bizottmányból!

JÓKAI Holnap elköltözöm.

PETŐFI *(hirtelen megenyhül megint)* A fészkes fenébe, még mit nem! Abból nem eszel, hogy te elmenj innét... Júlia addig fogja tömni beléd a kapros túrós rétest, amíg oly nehéz nem leszel, hogy el se tudsz menni!

JÓKAI Itt a lakáskulcs. Reggelre már nem találsz itt. *(Odaadja Petőfinek a kulcsot és kimegy.)*

PETŐFI *(eltorzul az arca)* Gyűlöllek... Hogy nem szerethetlek! *(Földhöz vágja a kulcsot. Sötét.)*

10.

(Áttűnés: a sötét színt jobb oldalról a bejárati ajtó nyílásán beömlő fény világítja meg. Giese jön be, kezében fáklya. Jókai nagykabátban az ágyon kuporog, arcát kezébe temetve.)

GIESE Te lenni rossz alvó... Miért nincs neked álmod, Jókai?

JÓKAI *(földrezen)* Tiltakozom! Nem vagyok Jókai! Kovács János...

GIESE Freilich, freilich. Lenni csak feltételezés... Mert nincsen neked álmod.

JÓKAI Tévedsz, kopó. Ha nem lennének álmaim, már rég nem is élnék.

GIESE Nagy szavak. Ti magyar, ti szeretitek a nagy szavak.

JÓKAI Mert már csak azok maradtak. A szavak. Semmi másunk nincs már.

GIESE Nevetek nektek – szavak! Mire menni magyar szavak?

JÓKAI Szavainkat megölni nem lehet. Kiröpülnek a börtönök rácsein. Tovaszállnak a hajnali széllel.

GIESE Azt hiszed?

JÓKAI Ők a tettek magzatjai, Giese. Betöltik a léget, mint tavasszal a virágpör.

GIESE Tudod mit, legyen teneked igaz.

JÓKAI *(nevet)* Te adsz nekem igazat? Te?

GIESE Ha élni akarsz – eladod császárnak szavaidat.

JÓKAI A szavak nem eladók, kopó.

GIESE Aki így beszél, nem ismeri élet... Minden eladó – ha kapsz cserébe élet.

JÓKAI Mit akartok?

GIESE Holnap meghozzák ítélet.

JÓKAI *(megdöbben)* Már holnap? Itt Újévkor is dolgozik a vérbíró?

GIESE Nálunk rend van. Nálunk nincsen – hogy is mond? – Schlamperei?

JÓKAI Rendetlenség.

GIESE So, so. Fejetlenség... Tehát kapsz te rendes ajánlat. Szavak – életért. Ha azt mondod: igen, ítélet elmarad.

JÓKAI Szabadon engednek?

GIESE So, so. Ha mi kapunk tőled néhány szó. Néhány kicsi szó.

JÓKAI Ismerjem be, hogy az vagyok, akinek néztek? S már mehetek is? Ennyi lenne az egész?

GIESE Nem tied beismerés. Arról, aki mindjárt idejön. *(Vigyorog.)* Másik vendég. Érted?

JÓKAI *(már érti, nem válaszol azonnal)* Tehát ezt kívánjátok.

GIESE Szavadért – élet. Abgemacht?

JÓKAI Megpróbálhatom.

GIESE Eszed megjött – megkapod élet. *(Az asztalra mutat.)* És meg eszed ebéd. *(Ki, a bejárati ajtó becsapódik, sötét.)*

11.

(Áttűnés: nyikorogva nyílik a bal oldali ajtó. Petőfi alakja, a sötétben maradó arccal. Jókai az ágyon ül, láthatólag már várta Petőfi megjelenését, felpattan.)

JÓKAI Tudom, mit akarsz mondani... Hogy én vagyok oka elhidegülésünknek... hogy elengedtük egymás kezét.

PETŐFI Fel nem fogod, mennyire megsértettél – hát még, amiket a te Rózád terjesztett rólam!

JÓKAI És a te Júliád – énrólam? Miket pletykálgodott??

PETŐFI Pilátusként másokra mutogatni... Közben az ellenségre kacsingatni – ez vagy te! Istenem, milyen tiszta ember voltál – és milyen mélyre jutottál!

JÓKAI Hogy érted ezt?

PETŐFI Még kérded? Belépni a Békepártba? A Habsburgokra kacsingat-

tók közé?? Milyen mélyre jutottál! Mint egy nap, amit a földbe ástak...

JÓKAI Akkor most én kérdek valamit, Sándor.

PETŐFI Kérdezz!

JÓKAI Miért hagytad cserben a pesti népet?

PETŐFI Hogy én?

JÓKAI Keresztes háborúra hívtatok fel a népet. A főváros előtt vívandó, utolsó leheletig tartó csatára. Aztán – huss – eltűntetek.

PETŐFI Én Bem seregéhez csatlakoztam.

JÓKAI De Haynau puskalövés nélkül – másodszorra is – megkaphatta Pestet tőletek.

PETŐFI Mert Kossuth becsapott – engem is, a népet is.

JÓKAI Kossuth?

PETŐFI Azt mondta nekem: „a főváros környékén vívandó elhatározó csatán” ő maga is jelen lesz, s ha kell, meghal Pest romjai alatt... Utána csendben kiürítette a várost. Esze ágában sem volt otthagyni a becses fogát. Akárcsak te.

JÓKAI Akárcsak én?

PETŐFI Te speciel csak április végén másztál elő Debrecenből! Ilyenek vagytok ti mind! Oda ebláboltok, ahol a honmentő irhátok nagyobb biztonságban lehet... De én már Buda bevétele után Lengyelország halálszagát éreztem.

JÓKAI A legfontosabb, hogy élsz.

PETŐFI Ószintén felelj: örülsz te ennek?

JÓKAI Hogy kérdezhetsz ilyet??

PETŐFI Melyikünknek lenne rosszabb végleg visszajönni? Leülni idegen konyhákban, zsíros kenyeret majszolni? Vacogni föld alatti rejtkehelyeken?

JÓKAI A svábhegyi nyaralóban... Lenne hely elég. Róza mindketőtököt elrejt.

PETŐFI (*göggel*) Róza? A te gögös, triumfáló Gertrudisod? Még mit nem!

JÓKAI Istenem, de rosszul ismered... Azt mondta rólunk: Jókai az arany puha fémje és Petőfi neki a kohó.

PETŐFI (*nevet*) Nem képzeled, hogy hagyom magam ruhásszekrénybe dugni, mint valami divatból kiment, kopott pruszlikot!

JÓKAI Róza nem így gondolja ezt...

PETŐFI Róza, Róza, mindig Róza... Tettél te valaha valamit – önállóan is?

JÓKAI Jó – akkor most figyelj... Emlékszel, milyen barátságos volt irányunkban a budai helyőrség március idusán?

PETŐFI Hogyne emlékeznék... A térdemet csapkodtam nevetemben! Kész voltam meghalni is, de erre nem számítottam.

JÓKAI Én igen.

PETŐFI Hogyhogy?

JÓKAI Mialatt a Nemzeti dalt nyomták, én egy levelet kaptam. Valaki a zsebembe csúsztatta a tömegből.

PETŐFI Miféle levelet?

JÓKAI Névtelen levelet. A felkelés stratégiai tervéről. Tudod, mi állt benne? Hogy a forradalmat nem esernyővel kell csinálni. Fegyver kell a nép kezébe. Éjjel tíz helyen fel kell gyújtani a várost, a támadt zavarban megrohanni a *Nájgebajdét*, ott a gyenge helyőrséget lefegyverezni, az ágyúkat elfoglalni, azokkal a Károly-kaszárnyán rést törteni, azt megostromolni. Az üllői kaszárnya felől torlaszokat emelni, a lovasság elé tört üvegdarabokat hinteni, az olasz katonákat pártunkra állítani, egypár generálist kezesül letartóztatni...

PETŐFI Kinek mutattad te ezt? Mert nekem nem.

JÓKAI Emlékszel: az ágyúk már kartácsra voltak töltve a vár előtt, mellettük a fáklyás tüzerek... Mit gondolsz, miért nem sütötték ránk az ágyúkat? Miért nem téptek miszlikbe minket az esernyőinkkel együtt?

PETŐFI Beszélj.

JÓKAI Mert én előzőleg megmutattam a tüzérparancsnoknak.

PETŐFI A levelet? Annak a kis köpcösnek?

JÓKAI Annak. És azt mondtam neki: „Ön összekartácsoltathat minket. Hanem, ha mi kiejtjük a kezünkől a háromszínű zászlót, akkor majd jön utánunk más, aki a vörös zászlót emeli fel.”

PETŐFI (*kis szünet után*) És nekem? Nekem miért nem mutattad meg azt a levelet?

JÓKAI (*kis szünet után*) Mert te azon nyomban végrehajtottad volna azt a tervet.

PETŐFI Minden tisztább lett volna. Egyértelműbb.

JÓKAI Jobb lett volna, ha már márciusban vér folyik?

PETŐFI (*tekintete távolba réved*) Te azt írtad az Életképekben – ma is szinte égeti az elmém –, hogy a forradalom „nem villám, csak napsugár”... (*Felizzik a hangja.*) A forradalom – *napsugár!* Langyos napfürdő, amiben a galacsintúró bogarak együtt napoznak a fáradt hősökkel? Így képzelted? Nevetséges... És felháborító!

JÓKAI Elfelejtetted, hogy a mi forradalmunk – az életért volt! Az élet értékére apellált! A *mi* életünkére! Nem volt-e jobb vér nélkül elérni az áprilisi törvényeket? Tedd a kezéd szívedre: nem nekem volt-e igazam ebben?

PETŐFI (*különös, átható tekintettel nézi Jókait*) Csak a holtaknak van

igazuk, Marci. Csak a holtaknak.
(*Eltűnik a kialvó fényel, a szín
sötét.*)

JÓKAI (*hangja*) Hé, Sándor! Ne hagyj
itt! Gyere vissza!

12.

(*Jókai behunyt szemmel fekszik az
ágyon, a jobb oldali ajtó nyikorogva
nyúlik, a szobába Mátét lökik be.*)

JÓKAI (*fölrriad*) Maga kicsoda?

MÁTÉ (*föltápáskodik*) Ezer bocsá-
nat, hogy csak így...

JÓKAI Mit akar?

MÁTÉ Máté a nevem. Bódog Máté.
A Dohány utcából.

JÓKAI Kovács. Kovács János.

MÁTÉ Belöktek ide, magához.

JÓKAI Ez egy ilyen szálloda, uram.
Lökdösődős.

MÁTÉ Szép kis szálloda... Uraságod-
nak is azt mondták: egy ismerőse
várja idebent?

JÓKAI Nekem nem kellett hogy
mondják.

MÁTÉ Szóval maga is... önként sétált
be a csapdába?

JÓKAI Még fizettem is a vendéglátá-
sukért.

MÁTÉ Az átkozottak! Bolondot csi-
náltak belőlünk! S mi hagytuk ma-
gunkat lépre csalni.

JÓKAI Tudja, mi ez itt? A pokol elő-
szobája. Úgy fungál, mint egy ócs-
karuha-üzlet: a bejövőknek le kell
vetniük a lelkük hétköznapi ruháit,
hogy pórere vetkezve kénye-kedve
szerint mustrálhassa őket a Sátán.

MÁTÉ Rájöhettek volna! Én ökör,
címeres ökör... Fa nő majd az
eszem helyén!

JÓKAI Megvezettek, na, most már
nincs mit siránkozni rajta.

MÁTÉ Én az Arany Sasban szomor-
kodtam a születésem napján. Egy
mosolygó kis ember odajön, kér-

di, mért lóगतom úgy az orrom?
Hogyne lóगतnám, mondom én,
ha minden pénzem elúszott a Kos-
suth-bankón... Ott égetik el, ni, az
utcasarkon, az én megélhetésem
is! Meghívlak egy rundó kisüstire,
mondja ez a gyíkmosolyú, derék
magyarrá vall a képed, csak danolj
nekem egyet! Ó köpött be, ebben
biztos vagyok.

JÓKAI És kend dalolt neki? Mit da-
lolt?

MÁTÉ (*szinte unottan mondja, tár-
gyilagosan*) Müller Gyula Nagy
Naptára, Szerkesztette Fribeisz Ist-
ván...

JÓKAI (*nevet*) És ezért hozták be
ide? Ezt nem mondja komolyan.

MÁTÉ (*most már éneklis is, a Kos-
suth-nóta dallamára*) Müller Gyula
Nagy Naptára, Szerkesztette Fri-
beisz István...

JÓKAI A Kossuth-nóta! Kegyelmed
aztán bátor ember!

MÁTÉ Azt hiszi, csak énekelni tudok?
Tudtam én mást is, kedves uram...
Ide figyeljen...

JÓKAI (*gyorsan közbevág*) El ne
mondja, az istenért!

MÁTÉ Miért ne? Maga szimpatikus
nekem.

JÓKAI Pont én? Azt se tudja, ki va-
gyok.

MÁTÉ Miért? Nem bízhatom meg
magában?

JÓKAI (*izzadó homlokát törli*) De-
hogynem. Bennem igen... Csak-
hogy... csakhogy a falnak is van
füle itten.

MÁTÉ Én a faltól sose félek. Ott min-
dig előlről jön a golyó. Sose há-
tulról.

JÓKAI Kegyelmed már a golyót vár-
ja?

MÁTÉ Ahogy kegyelmed is. (*Hallgat-
nak kis ideig.*) Ha csak sejtenék,
hogy...

JÓKAI Hallgasson! Ki ne mondja!

MÁTÉ Nevetni fog; én csak azokban bízom, akiket nem ismerek.

JÓKAI Nagy könnyelműség. Láthatata, nem?

MÁTÉ A firkászokban nem bízom. Egy ilyen előtt hallgatnék, mint a sír... A Jókai meg a Petőfi, áldásék a nevük, ők a kivétel. De már őket is hamisítják. A szomszéd utcában is megjelent egy.

JÓKAI Jókai?

MÁTÉ Petőfi. Egy álló hónapig bújtatták, etették. Aztán kiderült, hogy csak egy lótolvaj. *(Kis szünet.)* Ha ezek megtudnák rólam, hogy puskaporgyártó üzemem volt... hogy az utolsó pillanatig is szállítottam Görgeinek... meg is kapnám a golyót. Meg bizony. *(Kis szünet.)* És maga? Uraságotat miért tartják itt fogva?

JÓKAI Nézze csak... Ilyen helyen van egy fontos szabály. A hallgatás. Ez a mi fegyverünk.

MÁTÉ A kedves úr ennyire nem bízik bennem? Még most se? Rosszul teszi.

JÓKAI Ez csak önvédelem... izé... kedves Bódog úr.

MÁTÉ Meg ne haragudjék: ön nagyon kezdő börtönlakó ám!

JÓKAI Ebben igaza van.

MÁTÉ Ha egyikünk innét előbb kijut, a másikról hírt vihet, nemdebár? Feltéve, hogy nevét, címét ismeri. *(Kis szünet.)* Kegyelmed szerint melyikünk lesz előbb odakint? *(Kis szünet.)*

JÓKAI Az örök kérdés. Fontosabb, mint a születés.

MÁTÉ Azt mondják, harminckét író van a halállistájukon. Hallott róla?

JÓKAI Hallottam.

MÁTÉ Már meg ne haragudjék, ha rákérdeszek: kegyelmed amolyan íróféle, ugye?

JÓKAI Látszik rajtam?

MÁTÉ Netán rajta van a halállistán is?

JÓKAI *(kis szünet után)* Jókai Mór vagyok.

MÁTÉ A piros tollas ifjú úr, Landerer és Heckenast előtt, a tizenkét ponttal, ugyebár... Most, hogy beszélgettünk, magamtól is reájöttem volna... *(Kis mosollyal.)* Nem kell azért megijedni, drága Jókai úr. Nem tudnak ezek sokat. A slapajom egy szekérnyi lóport vitt, amikor lefülelték a granicsárok... Azt mondta nekik: fogalma nincs, mi van a kocsiderékban – és elengedték! Nem tudja ezeknél a bal kéz, mit csinál a jobb... Még a pokolban sincs veszve minden – elvégre megtetszhetünk az ördögnek is. Na nem?

JÓKAI Csak belénk ne szeressen.

MÁTÉ Hát, ha belém szeretne – én ezzel adnék kosarat neki! *(Egy apró bicskát vesz elő az inge alól, hosszú, hegyes tőrszerű rugó pattan ki belőle.)* Csak szóljon, ha udvarolni akar magának.

JÓKAI Elfáradtam, Máté. Aludjunk. Hosszú volt ez a nap.

MÁTÉ Elfújom a mécsset, Jókai úr. *(Elfújja, sötét.)*

JÓKAI *(hangja)* Jól van, Máté... Legyen ez a mi evangéliumunk: a hűség.

13.

(A sötét színen edénycsörgés, mulateozás vidám lármája hallatszik.)

EGY HANG Nézzétek, ott jön Görgei és Nagy-Sándor! *(Nevetés, poharak csengése közben a szín lassan kivilágosodik: jobboldalt Petőfi, Jókai és a Tiszt az asztalnál ülnek.)*

JÓKAI Láttad, Sándor, a belügyminiszter plakátját? Hogy miféle gyógyszer ajánl az orosz invázió ellen? Háromnapos böjt és ima, harangszóval... Sáskajárás ellen bizonynal hatásos! Mi a véleményed?

PETŐFI *(nem válaszol, belekóstol egy pohár borba)* Micsoda lőre! *(Undorodva kiönti a földre.)*

TISZT Átkozott civilek, derogál nektek éljenezni, ha tábornok jó felétek??

PETŐFI Ez egy civil díszlakoma, hadnagy úr. A főváros hívta meg az ostrom túlélőit.

TISZT Verdammt noch mal! Háborúban vagyunk! Nincsenek többé civilek.

JÓKAI *(Petőfihez)* Akkor mi vagyunk az utolsók – igaz, Sándor? *(Petőfi nem válaszol, feláll, nézelődik.)*

TISZT *(Jókaihoz)* De ezen az úron itt egyenruha van – rangjelzés, nyakravaló nélkül!

JÓKAI Ő éppen nyakravalója miatt vesztette el a rangját – igaz, Sándor?

PETŐFI *(hidegen)* Ne nevez engem Sándornak.

JÓKAI Hogy mondhatasz ilyet? Itt ülünk a Múzeum kertjében. Ott, ahol minden elkezdődött.

PETŐFI S ahol mindennek halálszaga van.

TISZT Az úr most katona vagy nem katona? Netán szökevény?

JÓKAI Mi itt az írókat képviseljük, hadnagy úr.

TISZT A skriblereket? A bolondokat, kik a zárt öltözetet sem tűrik a testükön?

JÓKAI Mi vagyunk a márciusi sasok. Akik kikapartuk nektek a gesztenyét.

TISZT *(nevet)* Sasok? A gesztenyét? Mondom, hogy bolondok...

JÓKAI Hallod, Sándor? A végén örülhetünk, hogy az asztal végén helyet kaptunk...

PETŐFI *(csak most fordul oda)* Megírtam... megírtam a magyar Mar-seillaise-t! „Véres a föld lábam alatt, Lelőtték a pajtásomat. Előre!”... Felajánlottam a kormánynak, hogy nyomassa ki százezer példányban és ossza ki a honvédek között... ütközet előtt kapjon minden katona belőle.

JÓKAI És kinyomtatják?

PETŐFI Nem nyomtatják. Leszereltek. Nyugdíjaztak. Kapok végkielégítésül ötszáz forintot. *(Keserűen felnevet.)* Ötszáz forintot – az életemért!

JÓKAI *(a Tiszthez)* Nyugdíjaztatok a magyar Túrtaioszt, nagyokosok?

(Kések, villák csörömpölése, nevetés zaja, kissé távolabbról ünnepi felkösztöntő hangfoszlányai.)

EGY HANG ...És emeljük poharunk az itt megjelent hősökre... vivát!

KIÁLTÁSOK Éljen, éljen, vivát!

JÓKAI *(kezében pohárral felugrik)* Én azokra a hősökre emelem poharam, akik majd csak ezután fognak elesni!

(Hirtelen csend támad.)

TISZT Donnerwetter, micsoda tósz!

PETŐFI *(poharat emel Jókaira)* Köszönöm, pajtás, hogy rám köszöntötte a poharad... *(Sötét.)*

14.

(Hirtelen fény, Jókai forgolódik az ágyon, hirtelen felül, talpra áll, egyenesen a bal oldali ajtóhoz megy, lenyomja a kilincset: az ajtó kinyílik, mögötte egy rekamién véres holttest fekszik: Petőfié. Jókai becsapja az ajtót, fejét kezébe temetve visszazuhan az ágyába.)

15.

(A megvilágosodó színen Jókai – mint „oroszlán a ketrecében” – nyugtalanul, gyors léptekkel föl-alá jár-kál. Az ágy megbontott, az asztalon – mintha csak az előbbi lakoma maradványai lennének – ételmaradékok és könyvek rendetlen halmaza. Hirtelen nyílik a bejárati ajtó: Giese jön be.)

GIESE (körülpillant) Teneked mindenben minden?

JÓKAI Köszönöm, hogy jött.

GIESE (gúnyos) Teneked kívánság nekem fontos. Olvashatsz könyvek, minden.

JÓKAI Éppen ez az. El kell olvasnom még valamit. Feltétlenül! Még egyszer. Mielőtt... (Nem folytatja.)

GIESE Melyik?

JÓKAI A „Nepean sziget” című elbeszélést. Az Életképekben jelent meg, tavalyelőtt.

GIESE (kis mosollyal) Egy bizonyos Jókaitól?

JÓKAI (meglepvé) Olvasta?

GIESE Jelentettek róla. Érdekes írás. Ganz merkwürdig.

JÓKAI Maga olvas magyarul? Maga?

GIESE Muszájnom megtanulni nekteknek nyelv – kidobott munka.

JÓKAI Ön a kötelesség áldozata.

GIESE De nekem fontos megérteni titek.

JÓKAI Szép magától.

GIESE De ti – ti magatok! Ti nem értitek titek. Nem értitek világ. Nem értitek császár.

JÓKAI Efelől nyugodt lehetsz. Nagyon is értjük őt.

GIESE Ó jó akar.

JÓKAI De szörnyűségeket művel. Visszafordítani egy nép csillagát!

GIESE Csillag messze, nép van a földön. Enni, inni megkap – hosszú idő egyre megy.

JÓKAI Minden népnek van csillaga. A miénk sejtelmes, titkokkal teli. Félelmetes titkokkal. Ehhez nem elég a nyelv. Lélek is kell – megfejteni.

GIESE (kis szünet után) El fogom olvasni Nepean sziget... Ti lelkek mi a különleges?

JÓKAI Bennünk megvan Nyugat is, Kelet is. A nagyság vágya – egész az önpusztításig. Mi látjuk önmagunk – ti nem.

GIESE Ezért ennyi itt a spicli? Följelentés! Tizenegy és ezer. Ennyi van már.

JÓKAI Nem igaz, kopó. Hazudsz. Ti mindig hazudtok.

GIESE Tudsz is te... Um Gotteswill! Az ál-Petőfik! Csak Petőfiből tizenhét darab!

JÓKAI Azokból sokkal több van.

GIESE Ne monddjad. Mennyi?

JÓKAI Ó, van vagy... százezer.

GIESE Ál-Petőfi? Látod, ezt a szót megtanultam jól kiejteni!

JÓKAI Vagy még több. Napról napra nő a számuk.

GIESE (gúnyos) Mondjad inkább: tízmillió... Tízmillió ál-Petőfi. Ál-Petőfi te is!

JÓKAI Látod, most megértettél valamit a lélekből.

GIESE (kis szünet után) Beszélni kicsit derék Máté komáról. Ál-Petőfi ez is? Miket művel rebellisnek ez a fickó?

JÓKAI Nincs mit mondanom róla.

GIESE Ez minden?

JÓKAI Ez.

GIESE (más hangon) Schon gut. Jól van. Te ítélni, nem én.

JÓKAI Hogyhogy?

GIESE Magadnak felett... Mert téged derék Máté koma felismer. Leleplez. Elmond mindent nekünk. (Torz mosollyal.) Te nem Kovács János. Te Jókai Moric. A vörös

tollas pártütő. Ez bizonyos. Nem tagadhat!

JÓKAI *(maga elé)* A derék Máté. A hűséges Máté.

GIESE Ez is tinektek lelketek. Tinektek Nepean sziget. Világvége ország. *(Farkasszemet néznek.)* Megtárgyal holnap bíróság. Holnap ítélet, Jókai. *(Kimegy, döngve becsapja a cellaajtót, sötét.)*

16.

(Jókai leül az ágyra, a bal oldali ajtót nézi, mintha várná Petőfit. És a két szobát elválasztó ajtó, ahogy eddig is, kinyílik, a keskeny fénysugárral. Petőfi alakja megjelenik.)

JÓKAI Csakhogy itt vagy! Már nagyon vártalak...

PETŐFI Félsz?

JÓKAI Ha nem lennél itt, a fogam is vacogna... Egyedül lenni! Félelmetes... Te sose tudtad, milyen az egyedül lenni.

PETŐFI Szóval holnapra várod az ítéletet.

JÓKAI Statáriális bíróság. Rögtönítélő. Fellebbezni nem lehet.

PETŐFI Örülj neki.

JÓKAI Örüljek?

PETŐFI Hamar túl leszel rajta.

JÓKAI Kötél általi halál. A saját testem lesz a gyilkosom.

PETŐFI A fájdalomtól félsz?

JÓKAI Az orvosok szerint pokoli kínnokkal jár... Negyedórát is eltart, mire úgy összeszorul a hurok, hogy végre nyakszirted eltöri.

PETŐFI Mindenki fél, akinek van fantáziája.

JÓKAI A múlt éjjel megálmodtam a kivégzésem.

PETŐFI *(elmosolyodik)* És milyen volt?

JÓKAI Iszonyatos. A kötélen himbálódzva, tört üvegcserepekben lát-

tam tükröződni az életem. Szilánkokra hasadt minden. És életem minden szilánkja újabb és újabb sebet ejtett. A legjobban a boldog pillanatok fájtak... *(Kis szünet.)* És neked? Neked milyen volt? Beszélj, Sándor, könnyörgök, beszélj!

PETŐFI Nem éreztem én fájdalmat.

JÓKAI Semmilyen?

PETŐFI Semmilyen.

JÓKAI Gyorsan vége volt hát? Gyorsan zuhant szemed elé a setét?

PETŐFI Nem, Marci, nem volt ott sötét... Egy ringató erő repített.

JÓKAI Repített?

PETŐFI A fény felé! Előbb csak derengett... Lágyan, mintha mély barlang ölében siklanék a kijárat felé... Aztán átfordultam hirtelen, arcommal a melengető fénynek -- akár a gyermek, a születés előtt.

JÓKAI És mit éreztél?

PETŐFI *(Kis szünet.)* Boldogságot.

JÓKAI S aztán?

PETŐFI Furcsa volt. Felfoghatatlan. *(Maga elé bámul.)*

JÓKAI Beszélj!

PETŐFI Kívülről láttam a testem, mintha elrepültem volna... Egy kozák lándzsanyél állt ki a mellemből, valaki kirántotta, ömlött a vér a sebből, egy másik a csizmát húzta le rólam, a harmadik épp a zsebeimet forgatta ki... Akár ha képet nézegetnék, lapozva egy régi könyvben... Alig érdekelt.

JÓKAI Az hogy lehet?

PETŐFI Egyre erősödött a fény. Már vakított. Elfehéredett a kép... *(Abahagyja.)*

JÓKAI És aztán? *(Petőfi hallgat.)* Beszélj, Sándor! Mi történt aztán? Mi történt a fény után??

(Petőfi mosolyogva nézi a verejtékező, türelmetlen Jókait. Hirtelen, mint-ha magától nyílna ki, feltáruul jobbról

a cella ajtaja, s a szobaajtó – mintha a huzattól lenne – nyikorogva becsapódik, mögötte eltűnik Petőfi alakja.)

17.

(A nyitott cellaajtóban a Fogadós jelenik meg.)

FOGADÓS (kimerően) Uram?

JÓKAI (kábultan) Tudom, tudom...
Az ítélet... Elkészült az ítélet...

FOGADÓS Majd holnap. Most még csak ma van.

JÓKAI Még mindig? Szóljon ennek a Giesének. Nem lehetne előrehozni?

FOGADÓS Giese főinspektor úr nincs itt.

JÓKAI Netán szabadságon van?
A hóhérral együtt?

FOGADÓS Giese főinspektor urat áthelyezték.

JÓKAI Ugratsz, te keljfeljancsi?

FOGADÓS Alacsonyabb beosztásba.

JÓKAI Lefokozták? Az ördögöt? Üzemzavar a pokolban? Ilyen is van?

FOGADÓS Szíveskedjék velem jönni.

JÓKAI Minek? Ha nincs még akasztás? Jól érzem itt magam. Ébren álmodni és álomban élni – lakályos nekem a halál előszobája: meghitt emlékek mindenütt... (A tekintete körbejár, szinte simogatja a tárgyakat.)

FOGADÓS Egy hölgy várja odakint.
Nem akarja látni?

(Róza jelenik meg a nyitott cellaajtóban.)

18.

JÓKAI Róza...

(Róza Jókaihoz szalad, átölelik egymást, Fogadós kimegy.)

RÓZA Megváltoztál. Az arcod szikárabb. A szemed kékje mélyebb.

JÓKAI Mert nemsokára közelebb lesz az éghez...

RÓZA De szépen mondtad.

JÓKAI ...Azzal a három méterrel, amit a kötél hossza mér.

RÓZA Ezt nem akarom hallani.

JÓKAI Fogom látni magam? A testemet, amint a szél lóbálja, mint a szalmabábut?

RÓZA Ha te lennél most a Sándor – túllépnél a meddő bánaton!

JÓKAI Hosszú létra a bánat, Róza. Ezer foka van. Holnapig feljuthatok rajta az Úristenig. (Keserű mosollyal.) Csak ki ne derüljön róla, hogy nem létezik...

RÓZA Holnap már a Svábhegyen leszel. Velem együtt.

JÓKAI Ebben biztos lehetsz – a testem nem fog akadályozni benne.

RÓZA Testi valóddal leszel velem – ide nézz! (Papírt vesz elő, mutatja.)

JÓKAI (nézi) Mi ez? Geleitschein? Komáromi menlevél? Klapka aláírásával?

RÓZA Az egyetlen biztos papír, ami megvéd. Mindenkit, aki ott volt a várban.

JÓKAI Jól tudod, hogy én nem voltam ott... az igazság...

RÓZA (újra magához öleli Jókait) Az igazság megtalál... akkor is, ha nem voltál ott – az igazság szeret! Gyerünk!

JÓKAI Máris?

RÓZA Szabad vagy, mint a madár, szerelmem!

JÓKAI Életem legtanulságosabb utazása elmarad?

RÓZA Csalódott vagy emiatt?

JÓKAI Jó neked – tebenned nincs nyom, amit szeretnél letörölni.

RÓZA Előtted az élet. Még rendbe tehetsz mindent. Nem csodálatos?

JÓKAI *(kis szünet után)* Sándorról mit tudsz?

RÓZA Az Ispánkútnál találtak rá.

JÓKAI Holtan.

RÓZA Állítólag. Felismerni vélték.

JÓKAI *(bólint)* Mezítláb és kifosztva. Tátongó sebbel a mellén.

RÓZA *(csodálkozva)* Honnan tudod?

JÓKAI *(kis szünet után)* Hajnalban egy fáról álmodtam. A gyökerei a semmibe értek.

RÓZA De ez a fa – ahogy én téged ismerlek – ez nagyon magasra nő majd...

19.

(A Fogadós jön vissza, az Államügyész és egy Írnok kíséretében.)

FOGADÓS *(hajlong)* Méltóztassék, excellenciális nagyságos államügyész úr... Ez a két szoba itt, a konyhával, ez volt a felségárulók tanyája... éppen ez, ahol most állni méltóztatik...

ÁLLAMÜGYÉSZ *(nézi a képeket, ráförmed a Fogadósra)* S az a falikép ott? Azt már meglovasítottad, mi, gazember?? *(Kinyitja a bal oldali ajtót, egy pillantást vet az üres rekamiéra, majd visszafordul a segédjéhez.)* Kezdjünk hozzá. *(Diktálni kezd az Írnoknak, aki az ágy szélére ül, ott írja kuporogva egy deszkán.)* „Pesti Főtörvény-szék, General Procurator úrnak... Kotaszek János, kiküldött ügyész jelenti 1850. január 3-án...” *(Megvan? (Tovább diktál.) „Pártütő Petőfi Sándor az ‘A’ alatt visszazárt okirat szerint lefoglalt holmijának áttelezésére kiküldetvén...” Gyor-sabban, maga lajhár! (Tovább diktál.) „...Alázatosan jelentem, hogy a szökevény rebellis holmiját nagy fáradozásom után végtére a Ke-repesi úton Marczibányi házában*

meg is találtam...” Mit pacázik, maga tyúkeszű? (Tovább diktál.) „...A ki nem fizetett lakbérért előzőleg már letartóztatott rebellis holmikát lefoglalván, az alábbi szerint lajstromba vétetvén...”

(Fogadós egy nagy ládát tol be, kinyitja a fedelét, az Államügyész körbejár a szobában, úgy diktálja.)

ÁLLAMÜGYÉSZ „Egy darab kanapé, fehér-kék szövettel bevonva... egy darab ágy, hasonló... egy darab zsólye szék... egy darab zöld posztóval bevont íróasztal... egy darab ernyővel ellátott lámpa... két darab pökő láda... két darab bibliotéka steláz...” *(Megvan? (Kihúzza az asztalfiókot, fejét csóválja.) „Egy kétcsövű pisztoly... egy vörös sipka... egy háromszínű zászló...” (Egyenként a ládába dobálja a tárgyakat.)* Akkor most a könyveket! *(Fogadós az Államügyész kezébe adja a könyveket, melyeket az egyenként a ládába dobál.)* „Rab hazának fia Szénfy Gusztávtól”... *(Bedobja.)* „Nemzeti dal Petőfitől, zenére s énekre szerző Kálódi János... Vörös plajbásszal megjelölve!” *(Megjelöli, bedobja.)* „A Mar-seillaise, két példányban, vörös plajbásszal megjelölve.” *(Megjelöli mindegyik példányt, bedobja.)*

(Ezután, mintha bábukat látnánk egy felpörgetett filmen, az Államügyész szava elhalkul, de mozgása, akárcsak segédeié, felgyorsul, szinte reszketve szedik le a képeket a falról és dobálják a ládába.)

RÓZA *(az előtérben)* Hogy félnek tőle!
JÓKAI Félhetnek is... Lelkem megmaradt fele... itt van! *(Kezét szívére teszi.)*

ÁLLAMÜGYÉSZ *(ismét normális hangon és mozgással, olvassa a*

*könyv címét) „Nepean sziget – Jó-
kai Mórtól...” (Bedobja a ládába.)*

JÓKAI *(döbbenet)* Esküszöm, nem
volt meg neki... Mekkora bűvész
a halál!

RÓZA Mégis jobb neki. Hogy nem
láthatja ezt.

JÓKAI *(maga elé)* Nem mondta meg:
mi van a fény után.

RÓZA A fény után?

JÓKAI Mert eljutott a fényig. Tőle
magától tudom.

RÓZA Tőle, szerelmem? Száz meg
száz mérföld volt köztetek, ami-
kor...

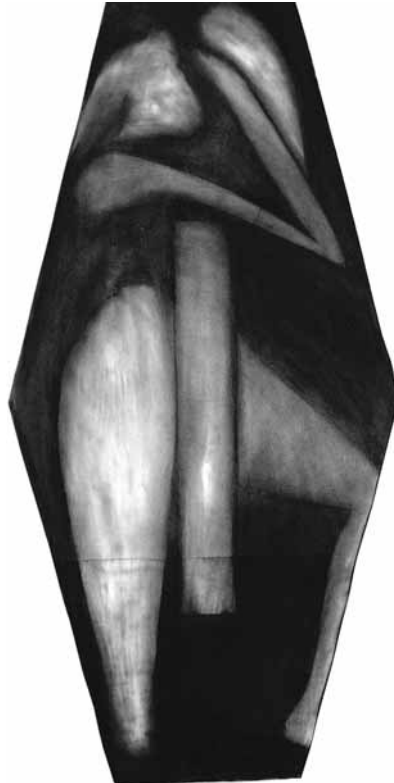
JÓKAI *(közbevág)* Itt volt. Ott állt az
ajtóban.

RÓZA Megértelek... Csaknem elkés-
tem. A halálfélelem! Miket élhettél
te át itt!

JÓKAI Itt volt és itt is marad. Örök-
ké. Minden percemben. Amíg csak
élek.

*(A „film” ismét felpörög: az Állam-
ügyész és segédei torz, már-már mu-
latságos, ideges kapkodással dobál-
ják a nagy ládába a könyveket, tár-
gyakat. A szin sötétbe borul, de még
egy ideig halljuk Petőfi tárgyainak
koppanását, melyek úgy hatnak a söté-
tben, akár a szívdobogás.)*

*(Csak ezután engedhető le a füg-
göny.)*

BEZÁRVA (2000)

Gyenge István

Fázós mandulafa a pannon tavaszban

Jelenet a történelmi drámából

Szereplők

Janus	pécsi püspök, humanista költő (38 éves)
Vitéz János	esztergomi érsek, Janus nagybátyja (64 éves)
Guarino da Verona	Janus ferrarai tanítómestere (70 éves)

VITÉZ JÁNOS *(megjelenik)* János?

JANUS *(feláll és elébe megy)* Bácsi-kám, épp az imént...

VITÉZ JÁNOS Tudom, fiam. Most azonban rólad és rólam van szó.

JANUS Az ügyünkről?

VITÉZ JÁNOS Arról is, meg minden egyébről. *(Leülnek az asztal két oldalán.)*

JANUS Fáradtnak látszol.

VITÉZ JÁNOS Hatvannál több nyarat láttam már, fiam. A párkák az életem fonalának végét szövögetik. Nem hevít már a tűz, csak a parázs izzik még kissé.

JANUS Azért még kegyelmed Esztergom érseke, az ország legelső főpapi méltósága, s amíg az, a szava előbbre való a leghatalmasabb bárókénál.

VITÉZ JÁNOS A királyé az elsőbbség, és méltán. Vele replikázhatok, de fejet kell hajtanom. Sokat gondolkodtam, és nemcsak a magam igazát vizsgáltam. A király helyébe képzeltem magam, megtenném-e én, amit ő? Akarnám-e, amit ő? És rá kellett jönnöm, van abban is igazság, ahogyan vélekedik. Az ő politikája is egy lehetőség, egy út, aminek meg lehet határozni

a végét. Mert tisztesség ne essék szólván, a mi utunknak nem láthattuk a végét. Ezért döntöttem végül a behódolás mellett. Az ember nagyságát nem az adja, hogy ellenkezni tud, hanem ha van bátorsága új útra térni.

JANUS Eddigi utunk tehát tévedés volt? Mi, akiknél komolyabb elmék nem találhatóak ez országban, mi hajtunk fejet bégető birkák előtt?

VITÉZ JÁNOS A király előtt, fiam. Csak a király előtt.

JANUS Megértem, bátyámuram... a magas hivatal... hatvan év... a király nevelője volt egykoron... megértem. De én nem tudom megtenni.

VITÉZ JÁNOS Nem kárhoztatlak érte, bár nekem több okom lenne nyakaskodni. Férfi vagy, egy püspökség ura, a múzsák pártfogoltja, jogod van a saját véleményedhez. Tudom, nem döntesz elhamarkodottan. Csak túl érzékeny vagy, és nagyon sértődékeny. Ítéld meg, vajon ez most hasznodra szolgál-e?

JANUS Az érzékenységem tesz képessé a világ dolgainak felfogására, jobban másoknál. A sértődés

pedig a szellemem becsüléséből táplálkozik.

VITÉZ JÁNOS A talentumodat senki nem firtatja, János. Hiszen miért is küldtelek volna akkor Guarinóhoz. Ilyen magas szellem nem volt még Magyarhonban. Ezt a király is tudja. De most célszerű fejet hajtani. A poéta állhat felemelt fejjel, de a püspök hajtson fejet.

JANUS Elküldtél messere Guarinóhoz, mondod, légy áldott érte mindörökké. Ott felemelték a fejem a csillagok magasáig, de meghajtani? Nem tanítottak rá.

VITÉZ JÁNOS Ám legyen! Még tetszik is ez a nyakasság. Ámbár tudod, hogy ezzel mindent elveszíthetsz. A király csak arra vár, hogy hűségéről újfent biztosítsd. Ha nem teszed, hamarost új püspököt ültet a helyedbe. Kereshetsz magadnak új patrónust Itáliában. Avagy miből akarod fenntartani magad?

JANUS Az itáliai fejedelmek számtalan udvarában találok helyet és pártfogást. Még nem feledték tán el mindenhol a nevem. Néhány dicsének a hiú hatalmasságoknak, és nevem a régi helyére kerül. Egyébként két szekéren viszem kedves könyveimet, arany- és ezüstmarháimat.

VITÉZ JÁNOS Bölcs előrelátás. Annál is inkább, mert te a napi dolgokkal, étekkel, hálással nemigen törődöttél. Emlékszem, még Váradon egy napon úgy belefeledkeztél valami olvasmányba, hogy a könyved mellett ért a hajnal. Mint kiderült, előző déli óta olvastál, még Angelusra sem jelentél meg, az estebédéről nem is beszélve. De ne feledd, te sem vagy már fiatal.

JANUS Az évek múltával viszont úgy érzem, bölcsőbb lettem. Különösen ez utóbbi történések folytán.

Keserűbb, de bölcsőbb. Talán ez hozzásegít, hogy ezután a magam helyes útját járjam.

VITÉZ JÁNOS Boldog ember, aki a maga útját járhatja. Legtöbbünket a körülmények és a körülötünk lévők kényszerítenek egy útra, melyet így vagy úgy, de el kell fogadnunk.

JANUS A bölcs elme képes irányítani a körülményeket.

VITÉZ JÁNOS Kivételes képességű embereknek sikerülhet. És még akkor sem elegendő a bölcsesség. *(Mosolyog.)* Némi hatalom is szükségeltetik.

JANUS Remélem, mindezekkel nem lesz már dolgom. Hatalom, perpatvarok, politika, ármánykodás. Elmegyek, kissé nehéz szívvel, mert hiszen nem sikerült, amiért idejöttem. Álmodtam, de az álmom megcsalt.

VITÉZ JÁNOS Csak azt ne hidd, hogy bármely táján a világnak mentes maradsz a hatalom pöffeszkedésétől, a kicsinyes perpatvaroktól vagy a politikától. Az ember sárból van, és ez a sár lehúzza a földre, melyből vétetett. Lehetsz tiszta, mint a hó, a másoktól rád fröcskölt szenny meggátolja lelked szárnyalását.

JANUS Nem akarom ezt hinni! Nem hihetem, hogy az emelkedett szellem kénytelen lenne alávetve szolgálni. Nem ítélnél alacsony, a materiából eredő szempontok szerint. A szellem felülemelkedik a materián és szüleményein. És azután szabadon szárnyal. Ez bennünk az Isten!

VITÉZ JÁNOS Folyamatosan vétkezel a kevélység és hiúság bűnében!

JANUS Istentől kaptam a talentumot, amivel egyszer majd el kell számolnom.

VITÉZ JÁNOS Igen, el kell számolnod alázatos szívvel, és köszönettel mindazért, amit kaptál. És nem szabad felhánytorgatnod Istennek mindazt, amit még kaphattál volna!

JANUS Megszégyenít, bátyámuram! Nem állt szándékomban sem a tiszteletlenség bűnébe esni, sem magam nagyobbítani.

VITÉZ JÁNOS Bene, bene! Tudom én, jobban, mint gondolod. Csak hát szeretnék megóvni eljövendő csalódásoktól, mivelhogy szeretlek, mint mindig is. Tudod, az ember sokszor elfelejti, hogy minden sikere, alkotása, kezének és szellemének minden produktuma csak azáltal jöhetett létre, amit Isten belénk plántált. Ti neoplatonisták persze vagytok annyira büszkék a tudományotokra, hogy nagyvonalúan megfeledeztek erről.

JANUS Csupán próbáljuk megérteni a világot, amit Isten teremtett, és benne a gondolkodó embert, a maga építette világával.

VITÉZ JÁNOS Az ember és az ő világa! Mily nagy tud lenni olykor, és milyen kicsinyke is egyben. Arrazolunk a földi létben, morzsákat szedegetünk a tudományok asztaláról, és ezenközben felettébb büszkék vagyunk magunkra. De nem kell, csak egy tengeri vihar, egy mindent elborító, pusztító árvíz, egy kegyetlen betegség, és máris az Úr palástjába kapaszkodunk.

JANUS Bizony, sokszor elesett az ember. Lásd, bátyámuram, magam is milyen keserves kórral küszködöm. Azt mondod, kicsiny az ember? Kicsiny, de alkot, mert ez a dolga a világban. Hogy megmutassa Istennek, nem volt hiábavaló a teremtés.

VITÉZ JÁNOS *(nehézkesen feláll székből, mire Janus is feláll. Az érsek öccséhez lép, vállára teszi kezét.)* Szántsd hát a papiruszt, vedd bele a szép szavak magját, ha már ez a sorsod és örömed. Áldjon meg téged az Isten! *(Kinyújtott karral hátrál, és eltűnik a kandallóban.)*

JANUS *(néz utána)* Vajha lenne neked is annyi örömed, mint nekem a poézisben!

GUARINO *(megjelenik)* Nem látom, Janus, asztalodon a pennát! Lustálkodsz tán?

JANUS Édes mester, Guarino! *(Odalép hozzá és átöleli.)* Mennyire örül a szívem, hogy te is itt vagy! De nem lustálkodom ám! Csak pihenek most kicsinyt, és gyűjtöm az erőmet. Nagy dolgokra készülök. *(Hellyel kínálja.)*

GUARINO *(leül, ruháját igazgatja)* Nagy dolgokra? Hozzád méltóakra tán?

JANUS Hozzám és hozzád, messzire! Mert nem feledhetem, mennyi mindent kaptam tőled. A humaniorák ismeretét és szeretetét, a szellem tiszteletét és megbecsülését. Mindent neked köszönhetek.

GUARINO Én csak az utat mutattam meg, és megtanítottalak járni rajta. Végigmenni már neked magadnak kellett.

JANUS Mindig úgy éreztem, hogy mellettem vagy, figyelsz és bátorítasz. Olykor korholsz, mint hajdánán, ha nem tetszett valami.

GUARINO Nem sokat kellett korholjalak, csendes, figyelmes, engedelmes fiúcska voltál. Aztán gondolkodó, szellemdús ifjúvá értél. Öröm volt veled értekezni, vitázni a görög auctorokról. Fordítasz-e még a kedves görögjeidből?

JANUS Gyermekei stúdiumok voltak, ámbár nagyon szerettem őket. Az Antologia Palatina, ez a valóban csodás virágfüzér megigézett poézisével, Theodorosz és Protagorasz bölcs gondolatai. Egy új világot tártak fel előttem. A kapu nyitva állt, csak be kellett lépni rajta.

GUARINO Hiszen, ha lett volna fél tucat ilyen tanítványom, átszabhattam volna Itália szellemi köntösét!

JANUS Vagy a fél világét.

GUARINO Meglehet. De hát te is ott hagytál, a kapott tisztség hazaparrancsolt. Ámbár így van ez rendjén. Kiműveljük az elmét, hogy szolgálhassa a köz javát. Csak hát, ha nagy ritkán egy drágakőre bukkanunk, nemde meg kellene mutatni a világnak, mint hogy elzárjuk ládánkba? Ezért sajnálom, hogy nem maradhattál velem.

JANUS Most már magam is sajnálom. Tudom, mire lettem volna képes, ha erőmet nem kell kicsinyes, vulgáris tennivalókra pazarolnom. Kancellária, adók, a magas diplomácia, birtokpercek. Ha tehettem volna, mint egykoron, hogy szobámban üldögélve, köröttem kedves könyveimmel, a metrumot számlálva sorjázzam a szavakat!

GUARINO Mi mindent alkothattunk volna mi ketten! Egymást segítve és támogatva, Janus. De hát a sors irgalmatlan, elszakít barátot és szeretőt, mestert és tanítványt.

JANUS Igen, a talányos sors, a kifürkészhetetlen. Az ostorcsapásokkal előrehajtó fátum. Mert az útján mindenkinek végig kell menni.

GUARINO A világ megmagyarázhatatlan, kegyetlen dolgainak elviselésére tanít meg a sztoa. Vedd segítségül, és bölcs nyugalommal fogod szemlélni az életet. De hát ezt te is tudod.

JANUS Igen. Tudom, és e szerint élek. Másként nem is viselhetném el az itteni körülményeket. A kicsinyes önzést, az egymás ledorongolását, a szellemtelenséget, a pökhendi hiúságot. Ó, nagy Isten, milyen gyarló az ember!

GUARINO Nehogy azt hidd, hogy taljánföldön másmilyenek az emberek! Egy anyagból vagyunk gyúrva mindahányan. Csak ott több a hozzád hasonló, akivel szót értesz, aki szellemi társ lehet. Akikkel eljátszhatod, hogy a világ kevésbé rossz, és van értelme a jóra törekvésnek.

JANUS Mi más dolgunk is lenne a világban, mint alkotni, s ezáltal javítani rajta.

GUARINO Igen, mindenki ezt teszi, aki értelmesen él. Az ács, a csizmadia, a kőfaragó és a poéta is. Alkot, hogy a világ előbbre menjen.

JANUS A mesteremberek az anyagi lét fenntartását szolgálják, de a poéta a szellemet táplálja. Ez valami magasabb rendű foglalatosság, ami megjavíthatja a világot.

GUARINO Nem tudom, fiam. Nem tudom, javít-e a világ állapotán az, amit mi csinálunk. Elismerem, sok embernek ad gyönyörűséget, szolgál okulásul vagy szórakoztat. Kinek-kinek szüksége szerint. De hogy javít-e valamicskét, ebben nem vagyok biztos.

JANUS Képzeld csak el, ha minden ember olvasná Vergiliust, megértené Platont és Arisztotelészt. Mégiscsak más lenne a világ.

GUARINO Igen, bizonyára más lenne. De hát ez csak olyan képzelgés. Az emberek többségének nem Vergilius kell, hanem kása, saru meg fedél a feje fölé. És néha farsangi mulatság. Panem et circenses...

JANUS Ó, tudom! Magam is látom itt, milyen nyomorult a pórnép. Földbe vájt lyukakban lakik, aki vert falú kunyhót épít, már módos ember. Egyébiránt nem is nagyon érdemes a végvidéken házakat építeni. Minden évben jönnek a török portyázók és felégetnek házat, szérút, asztagot. Vannak vidékek, ahol már nem is vetnek, mert a termést vagy felgyújtja, vagy elrabolja a török martalóc. Barbár hadviselés ez!

GUARINO A háborúk sosem voltak emberségesek. Barbár vagy nem, a háborút elviselő nép nyomorúságban és félelemben él. Mindazonáltal a háború az ember természetében rejlik. Ha meggondolod, mi is háborúzunk olykor. Szavakkal támadunk egymásra, vagdalkozunk és sértünk. Olykor ölünk is.

JANUS Öljük az ostobaságot, a vakbuzgóságot és szenteskedést. A tiszta gondolkodás nevében.

GUARINO *(ujját figyelmeztetően fel emeli)* Ó, ó! Ne vesse el a sulykot, püspök uram! Az ölők mindig találnak elégséges okot és hivatkozást, és valamiféle általuk képzelt magasabb eszme segítségét hívják. De biztosak lehetünk-e abban, hogy a mi eszméink annyival jobbak a másokénál, hogy ez megengedhetővé teszi amazok megsemmisítését?

JANUS Aki nem biztos az igazában, ne kezdjen harcot!

GUARINO Talán mégsem helyénvaló az igazságot kisajátítani magunknak. Vannak gondolatok, amelyek tetszetősek és igazat sugallnak, vannak, melyeket érdekünk ajánl. Ismét mások a buzgóság szolgálatában állnak, vagy kiötlőjük tekintélye a mérce. Igazság annyi van,

ahány oldalról nézzük. Láttál már fát, amolyan szép, öreg platánfát? Nézed a százados törzset, a bólogató lombokat: tiszteletet parancsoló, méltóságteljes. Odébb lépsz néhányat, mert körbe akarod járni. Az ágak fenyegetően nyúlnak feléd, a szélroham vadul rázza a leveleket, a gallyak csikorogva tekerednek: félelmetes. Néhány újabb lépés, és megint másnak látod, és megint másnak. *(Lekicsinylően.)* Igazság? Melyik, kinek az igazsága? Ezt a szót mindenki használja, de mindenki a maga hasznára, a maga nézőpontjából.

JANUS Csak azt védem, amit józan értelmemmel magam is jónak és igaznak tartok.

GUARINO Helyesen teszed! Én csak arra akartalak figyelmeztetni, mennyire ingoványos ez a talaj. De ha bölcsen és megfontoltan haladsz, kikerülsz életednek jelenlegi kátyújából is. *(Feláll és menni készül.)*

JANUS Messere, maradj még egy kicsit! Hiszen...

GUARINO *(lassan lépd el a kandalló felé)* Ha tudnád, ki mindenkit kell még meglátogatnom... *(Eltűnik.)*

JANUS Hogy sietnek mind! Mi sürgetheti őket a szellemvilágban? A jó Guarino! Mennyi éve is, hogy halálhírét vettük? Tizenegy... nem, inkább tizenkettő.

(Szilvia megjelenik Janussal szemben, bókol. Az álomban olyan fiatal, mint hajdanán.)

JANUS Ki vagy te, szép leányzó?

Pete László

Örök világosság

Színmű két részben, versben és prózában – részletek

Szereplők

Mindszenty József

Péter Gábor

Államtitkár

Fegyőrök

Bórkabátosok

Örök

Apor Vilmos

Apor Gábor, a testvére

Apor Gizella

Bolza Ilona grófnő

Dr. Jung

Zágon István, irodavezető

Sándor atya

Lány

Mária, román királyné

Titkár

Komornyik

Hatzegan Aurél, román politikus

Udvarhölgy

Német alezredes

Nyilas

ELSŐ RÉSZ

1. jelenet

Börtöncella

Mindszenty egyedül

MINDSZENTY Mindenható örök, nagy Istenem!

Segíts szolgáltnak, a hitetlenek –
Megfosztván a főpapi öltözéktől –
Sanyargatják...

HANG KÍVÜLRŐL Elítélt, állj!

MINDSZENTY Ki az a szerencsétlen?

(Az ablakhoz megy. Felhúzódkodik. Kihúzza a bakancsából egy szeget, kilazítja vele a drótot.)

HANG KÍVÜLRŐL A Népköztársaság nevében felolvasom az ítéletet!

(A Hang tovább is folytatja, de már a többi nem érthető.)

(Bekukucskaál, majd belép az Őr.)

2. jelenet

Mindszenty, Őr

ŐR Jöjjön el az ablaktól, érsek úr! Ma nincs ébresztő! Feküdjön vissza az ágyba! Hosszú pihenést engedélyezünk! Feküdjön már le!

HANG KÍVÜLRŐL Kötél általi halálra ítélte!

MINDSZENTY Akasztanak, fiam?

ŐR Nézze, én...

MINDSZENTY Akasztanak?

ŐR Igen, akasztanak. Én azonban a fejemmel játszom, ha fegyencsel beszélgetek!

MINDSZENTY Miattam nem kell tartanod, fiam. Közember vagy civil az áldozat?

ŐR Nem közembert, hanem tisztet akasztanak. Feküdjön már vissza!

(El.)

3. jelenet

Mindszenty egyedül

MINDSZENTY *(Újra az ablakhoz megy.)*

HANG KÍVÜLRŐL *Az ítélet azonnal végrehajtandó!*

MINDSZENTY *Ezek nevetnek. Szürke öltönyökben*

*Feszítenek a tribünön. Akárha
Futballmeccs volna... és az elítélt
Alsóruhában reszket egyedül...*

HANG KÍVÜLRŐL *Ártatlanul halok meg!*

MINDSZENTY *Akárki vagy, fiam, Isten legyen hozzád irgalmas! Dominus noster Jesus Christus te absolvat!*

(Feloldozó kézmozdulattal.)

HANGOK KÍVÜLRŐL *(Örömujjongás.)*

MINDSZENTY *Pax vobis! Adj, Uram, irgalmat, nyugalmat neki!*

(Eljön az ablaktól. Váratlanul kivágódik az ajtó. Belép két Fegyőr, nyomukban két Bőrkabátos, majd az Államtitkár és Péter Gábor.)

4. jelenet

Mindszenty, Péter Gábor, Államtitkár, Bőrkabátosok, Fegyőrök

1. FEGYŐR *Fegyenc, vigyázz!*

2. FEGYŐR *Nem érti?*

1. BŐRKABÁTOS *Álljon vigyázzba az Államtitkár elvtárs előtt!*

1. FEGYŐR *Tisztességesen viselje magát, különben büntetést kap!*

ÁLLAMTITKÁR *Hagyja csak! Ünnepi kedvünkben vagyunk!*

(Nevet. Péter Gábor és a Bőrkabátos hangosan vele hahotázik.)

2. FEGYŐR *Egyenesebben álljon, hallja?!*

MINDSZENTY *(Egyenesen áll és hallgat.)*

ÁLLAMTITKÁR *Maga a Mindszenty?*

1. BŐRKABÁTOS *Kérdeztek magától valamit!*

MINDSZENTY *(Hallgat.)*

ÁLLAMTITKÁR *Egészen jól áll magának ez a ruha!*

(Nevet. Péter Gábor és a Bőrkabátos hangosan vele hahotázik.)

MINDSZENTY *(Hallgat.)*

ÁLLAMTITKÁR *Van valami kívánsága?*

MINDSZENTY *(Hallgat.)*

1. BŐRKABÁTOS *Kérdeztek magától valamit!*

MINDSZENTY *(Hallgat.)*

ÁLLAMTITKÁR *Szóval nincs kívánsága? Nem akarna misézni?*

MINDSZENTY *(Hallgat.)*

2. FEGYŐR *Megkukult, fegyenc?*

ÁLLAMTITKÁR *Természetesen nem engedhetjük meg, hogy a klerikális reakció befészkelje magát a szocialista börtönbe.*

Természetesen tudjuk, hogy a mise mindig nyilvános.

Természetesen tudjuk, hogy a magánmise is nyilvános.

Természetesen nem vagyunk mi olyan ostobák.

MINDSZENTY *(Hallgat.)*

ÁLLAMTITKÁR *Szóval? Van kívánsága?*

1. BŐRKABÁTOS *Feleljen!*

MINDSZENTY *Nincs.*

ÁLLAMTITKÁR *Nem akar misézni?*

MINDSZENTY *A jó pásztornak ez kötelessége.*

1. FEGYŐR *Ne pimaszkodjon!*

ÁLLAMTITKÁR *Úgy. A jó páasztornak. A jó páasztornak természetesen. Maga szerint ki a jó páasztor, Mindszenty?*

1. BŐRKABÁTOS *Kérdeztek magától valamit!*

MINDSZENTY Aki életét adja a juhaiért.

(Csend.)

1. FEGYŐR A keserves úristenit magának, fegyenc!

ÁLLAMTITKÁR Kire céloz maga?

1. BŐRKABÁTOS Beszéljen, a segítségit magának!

ÁLLAMTITKÁR Kire céloz?

MINDSZENTY A jó pásztorra.

ÁLLAMTITKÁR A győri püspökre céloz? A győri püspök halálára?

PÉTER GÁBOR Államtitkár elvtárs!

ÁLLAMTITKÁR Én csak azt kérdeztem tőle, hogy kire célzott.

2. FEGYŐR Kire célzott, fegyenc?

MINDSZENTY A jó pásztorra.

ÁLLAMTITKÁR Az Apor Vilmos győri püspök haláláról szóló rosszindulatú, népellenes rágalom, amit a klerikális reakció terjeszt..., szóval az aljas, szovjetellenes rágalom...

PÉTER GÁBOR Államtitkár elvtárs!

ÁLLAMTITKÁR Elnézést, altábornagy elvtárs! Én csak..., szóval a népellenes rágalom...

MINDSZENTY Én úgy emlékszem, önök 1948 novemberében betiltották a néhai győri püspök újratemetését. Vagy mára már ez is népellenes?

1. FEGYŐR Ezt megkeserüli, fegyenc!

ÁLLAMTITKÁR Sértette volna az ország bel- és külpolitikai érdekeit!

MINDSZENTY Súlyos kegyeletsértés volt.

ÁLLAMTITKÁR Külpolitikai szükség-szerűség volt!

PÉTER GÁBOR Államtitkár elvtárs!

ÁLLAMTITKÁR Elnézést, altábornagy elvtárs... én csak... én csak... Szóval nincs kívánsága? Nincs?

2. BŐRKABÁTOS Válaszoljon!

MINDSZENTY Nincs.

ÁLLAMTITKÁR Na, jól van ez így! Most a nép az úr! A pápa is nem-sokára a maga sorsára jut!

PÉTER GÁBOR Államtitkár elvtárs!

ÁLLAMTITKÁR Igen?

PÉTER GÁBOR Lent várjon meg!

ÁLLAMTITKÁR Igen... igen... megvárom... igen...

(El.)

5. jelenet

Mindszenty, Péter Gábor, Bőrkabátosok, Fegyőrök

PÉTER GÁBOR (a 2. Bőrkabátoshoz) Menjen utána! Nem mehet el! Maga felel érte, hogy megvárjon!

2. BŐRKABÁTOS Értettem, altábornagy elvtárs!

(El.)

6. jelenet

Mindszenty, Péter Gábor, 1. Bőrkabátos, Fegyőrök

PÉTER GÁBOR Figyeljen rám, Mindszenty!

2. FEGYŐR Péter Gábor altábornagy elvtárs beszél magához, fegyenc! Húzza ki magát!

PÉTER GÁBOR Takarodjanak!

2. FEGYŐR Igenis!

1. BŐRKABÁTOS Értettem! Kifelé!

(Kilökdösi a Fegyőröket. 1. Bőrkabátos, Fegyőrök el.)

7. jelenet

Mindszenty, Péter Gábor

PÉTER GÁBOR Hogy van, érsek úr?

MINDSZENTY Ahogy ilyen helyen lenni szoktak.

PÉTER GÁBOR Ön a magyar egyház bíboros hercegprímása volt.

MINDSZENTY Tudtommal én még mindig az vagyok.

(Csend.)

PÉTER GÁBOR Kezdetől fogva az volt a felfogásom, hogy a hercegprímás elítélése politikai hiba volt.

MINDSZENTY (Hallgat.)

PÉTER GÁBOR Figyel arra, amit mondok?

MINDSZENTY (Hallgat.)

PÉTER GÁBOR Az ön elítélése kárt okozott az egyháznak és kárt okozott az államnak. Más módon kellett volna az ügyét megoldanunk. Fel kellett volna használnunk az ön összeköttetéseit. Ön értékes valutát szerezhetett volna az ország hasznára. A valuta hiánya okozta, hogy nem halad az újjáépítés. Ugye, lehetett volna erről szó?

MINDSZENTY (Hallgat.)

PÉTER GÁBOR Rajkot el kellett ítélni.

MINDSZENTY Rajkot?

PÉTER GÁBOR Ma reggel... Hosszú évekre szóló fegyházbüntetést kapott.

MINDSZENTY Értem.

PÉTER GÁBOR A dollárhiány nagyon komoly gond, és maga tudna segíteni. Tudna?

MINDSZENTY (Hallgat.)

PÉTER GÁBOR Ha szabadlábba helyeznénk, tudna-e valutát szerezni az újjáépülő ország számára?

MINDSZENTY (Hallgat.)

PÉTER GÁBOR Tudna vagy nem tudna?

MINDSZENTY Többek között éppen azért vagyok ebben a zárkában, mert valutát, ruhát, élelmiszert és pénzsegélyt osztottam szét a szegények között.

PÉTER GÁBOR Én nem arról beszélek!

MINDSZENTY Számomra nincs valuta: adomány van, szabad és önkéntes jótétemény; ha nem önzetlen, el sem fogadom.

PÉTER GÁBOR Az ország számára... A nép országa javára...

MINDSZENTY Amely a népnek szóló adományt adóztatja? Azon ország javára?

PÉTER GÁBOR Rendben van. Ha magának ennyi esze van... Magának tényleg csak ennyi esze van, Mindszenty?

MINDSZENTY Eszes lehet az állat is, az embert erkölcs teszi.

PÉTER GÁBOR Hát akkor csak poshadjon ebben az apró cellában! Vagy egy még apróbban! Klausztrófóbiám támadna, ha ekkora volna az irodám!

MINDSZENTY Ez a cella nem is olyan kicsi: Krisztus befér.

PÉTER GÁBOR Maga szerencsétlen, babonás álmodozó! Hát ki a maga Krisztusa, tudja, kicsoda? Vagy egyáltalán nem is létezett, vagy nyavalyás galileai gonosztevő volt, akit kivégeztetett a hatóság! Még csak nem is Krisztus, csak valami Jesua! Nyomorult rajongó zsidó, aki pofára esett, mert felszegezték egy vaskos gerendára, utána meg felhúzták egy póznára! A rómaiak, azok valakik voltak! Azok tudtak valamit! Átverték szeggel a csontját meg a csonthártyáját! Tudja, mit érezhetett? Alig várta, hogy megdöglhessen! A maga Jézusa már régen meghalt, és nagyon örült, hogy meghalhatott! Esze ágába' se volt feltámadni!

MINDSZENTY Önnek azonban mégis megbocsát.

PÉTER GÁBOR Nem bocsáthat meg! Legfeljebb maga bocsáthat meg! Mit is mondok már!

MINDSZENTY Krisztus bocsát meg általam. Félek, hogy én már nem tudnék!

PÉTER GÁBOR Rögtön lecsap, ha elszóloom magam, ugye, Mindszenty? Mért nem hagyják már a fenébe azt a Jézust? Mért nem találnak ki a nép ámitására valami mást? Lassan kétezer éve fújják ugyanazt! A történelmi materializmus ennél rövidebb idő alatt fogja átalakítani a világot! Hallja? Átalakítjuk a világot! A maga Istenének nem marad benne hely!

MINDSZENTY Csak egy Isten van, s ő mindenkié. Az öné is.

PÉTER GÁBOR Maga akarta! Hát akkor csak poshadjon ebben a céljában!

(El.)

SÍKVÁLTÁS

A cella átalakul a román királyné dolgozószobájává.

9. jelenet

Komornyik egyedül

KOMORNYIK *(Kinyitja az ajtót. Belép a Királyné.)*

10. jelenet

Komornyik, Királyné

KOMORNYIK *(bókolva)* Felség!

KIRÁLYNÉ *(A trónra ül. Belép a Titkár és az Udvarhölgy.)*

11. jelenet

Királyné, Komornyik, Titkár, Udvarhölgy

TITKÁR *(bókolva)* Felség!

UDVARHÖLGY *(bókolva)* Felség!

KIRÁLYNÉ Ön a szolgálattelvő udvarhölgy?

UDVARHÖLGY Igen, felség!

KIRÁLYNÉ Mért van itt ismét ilyen fülledt meleg? Miért nem gondoskodik a megfelelő szellőztetésről?

KOMORNYIK *(Köhint.)*

KIRÁLYNÉ Ne fuldokoljon, mondja!

KOMORNYIK Az az én dolgom volna, felség!

KIRÁLYNÉ Önnek már szóltunk, de nem volt foganatja.

KOMORNYIK Bátorkodom megemlíteni, hogy itt az évnek ebben a szakában ilyen szokott lenni a hőmérséklet. Ezt figyelembe kell vennie, Madame. Bukarestben vagyunk. Ez Kelet Párizsa, felség.

KIRÁLYNÉ Jobban szeretnék, ha kelet Edinburgh-je lenne.

KOMORNYIK Sajnos, ezt nem áll módomban teljesíteni, felség.

KIRÁLYNÉ Mi a további programunk?

TITKÁR Kihallgatáson kegyeskedik fogadni báró Apor Vilmos gyulai plébánost, Madame.

KIRÁLYNÉ Gyula?

TITKÁR Kisváros. Jelenleg még Magyarországhoz tartozik, felség.

KIRÁLYNÉ Jelenleg még?

TITKÁR Gyula a megszállt övezetben található. Félő, hogy a dolgok mostani állása szerint ezután is magyar terület marad, felség.

KIRÁLYNÉ Igen, már hallottam Gyula városáról. Mit tudunk erről az Aporról?

TITKÁR Római katolikus plébános.

KIRÁLYNÉ Hm.

TITKÁR Ósi erdélyi arisztokrata család sarja.

KIRÁLYNÉ Ez érdekes... Mit akar?

TITKÁR Feltehetően a deportált gyulai férfiak hazaengedését.

KIRÁLYNÉ Van ennek akadálya?

TITKÁR A vezérkar szerint a deportálás katonai szükségszerűség volt, felség. A többségük katonatiszt.

KIRÁLYNÉ Ez számárság!

TITKÁR Letették az esküt a komünre.

KIRÁLYNÉ Letette azt más is. A vezérkar meg fogja érteni.

TITKÁR Nem biztos, hogy könnyű dolga lesz velük, felség.

KOMORNYIK Bátorkodom megjegyezni, hogy a felség szavára engedni fognak. A minapi incidens ellenére is.

KIRÁLYNÉ *(Végigméri.)*

KOMORNYIK Bocsánat, felség!

KIRÁLYNÉ Azért köszönjük! Csak emiatt vágott közbe?

KOMORNYIK Felséged párizsi útja miatt aggódom, Madame.

KIRÁLYNÉ Hogy szóvá teszik csapataink magyarországi viselt dolgait? Nagyon köszönöm! Legalább valaki ezt is észben tartja!

TITKÁR Feleslegesen aggódik, Madame. Senki sem fog szemrehányást tenni. Biztos forrásból tudom, hogy...

KIRÁLYNÉ Ne mondja! Mi még biztosabb forrásból tudjuk az ellenkezőjét! A britektől.

TITKÁR Bocsásson meg, Madame!

KIRÁLYNÉ Szóval a vezérkar. Nagyon megsértődtek a múltkor?

KOMORNYIK Kénytelenek voltak tudomásul venni, felség.

TITKÁR Azért annyira simán nem ment. Nehezményezték, hogy...

KIRÁLYNÉ Nem akarunk többé kifosztott arcú tiszteket látni a környezetünkben! Párizsba sem kísérhet el bennünket egy ilyen sem! Világosan megmondtuk!

TITKÁR Felség...

KIRÁLYNÉ Térjünk vissza ehhez az Aporhoz. Mit tudunk még róla?

TITKÁR Bátorkodtam idekéretni a kolozsvári illetőségű Hatzegan Aurel urat.

KIRÁLYNÉ Személyesen ismeri?

TITKÁR Nem, de pillanatnyilag ő az egyetlen jelentősebb erdélyi politikus, akit elérhettem.

KIRÁLYNÉ Hívják be!

KOMORNYIK Igenis! *(Az ajtóhoz lép.)*
Fáradjon be, kérem!

(Belép Hatzegan.)

12. jelenet

Királyné, Titkár, Hatzegan, Udvarhölgy, Komornyyik

HATZEGAN Felség!

KIRÁLYNÉ Üdvözljük, Hatzegan úr! Kérem, bocsássa meg, hogy igénybe vesszük az idejét. Mit tud nekünk mondani arról a magyar papról?

HATZEGAN Apor Vilmos. Ősi székely család. A család őse állítólag rabonbán volt.

KIRÁLYNÉ Az micsoda?

HATZEGAN A pogány székelyek vallási és katonai vezetője. Legalábbis valami olyasmi, még a magyarok honfoglalását követően, felség.

TITKÁR Egy valódi ellenség.

KIRÁLYNÉ Egy pap, titkár úr. Folytassa, kérem!

HATZEGAN Az ősei között királybírók és főispánok is akadnak. 1713 óta bárók. Vilmos apja, Apor Gábor is főispán, majd államtitkár volt Bécsben, a király személye körüli minisztériumban. Apor Vilmos segesvári születésű, az édesanyja született Pálffy kontesz. Vilmos a papi pályát választotta, jelenleg gyulai plébános.

KIRÁLYNÉ Nyilván komoly egyházi karrier előtt áll.

HATZEGAN Úgy hírlík, elhárít magától minden lehetőséget. A hajlamai a lelkipásztori tevékenység felé vonzzák.

TITKÁR Fanatikus? Esetleg bolond?

HATZEGAN Tiszta lelkű és mélyen vallásos ember, felség.

KOMORNYIK *(Köhint.)*

KIRÁLYNÉ Halljam, mi nyomja a begyét?

KOMORNYIK Bátorkodom megjegyezni, hogy hosszú utat tehetett meg az a magyar pap idáig. Milyen anyagi haszna származhatna belőle? Pap és magyar báró. Eljött ide a híveiért...

KIRÁLYNÉ Mit akar ezzel mondani?

KOMORNYIK Felséged bizonyára érti.

KIRÁLYNÉ Szóval hosszú utat tett meg?

HATZEGAN Egy magyar számára ez most különösen hosszú út, felség. És nem is veszélytelen.

KIRÁLYNÉ Köszönjük, Hatzegan úr! Ön hogy vélekedik? Teljesítem Apor báró kérését?

HATZEGAN Feltétlenül, felség! Igen jó benyomást keltene.

TITKÁR Szerintem a gyengeség jele volna, felség.

KIRÁLYNÉ Kéretem Apor bárót!

KOMORNYIK Igen, madame! *(Az ajtóhoz lép.)* Őfelsége fogadja önt, Apor báró!

(Belép Apor.)

13. jelenet

Királyné, Titkár, Hatzegan, Udvarhölgy, Komornyik, Apor

APOR Felség!

KIRÁLYNÉ Üdvözöljük, Apor báró!

HATZEGAN Báró úr!

APOR Hatzegan úr!

KIRÁLYNÉ Messziről érkezett hozzánk, báró úr! Úgy tudjuk, az ön

családtagjai közül még soha senki nem járt a román királyi udvarban. Miért?

APOR Mert a kötelességük máshová szólította őket, felség.

KIRÁLYNÉ Ön azonban helyettük is eljött, báró úr. Ön az első Apor báró, aki Románia királynéjától audienciát kért. Minek köszönhetjük a szerencsét?

APOR Mint Gyula város plébánosa jöttem felségedhez.

KIRÁLYNÉ Ezt kibúvónak szánta?

APOR Nem, felség.

KIRÁLYNÉ Tehát? Tisztelgő látogatást tesz nálunk mint erdélyi báró? Mint az egyik legősibb erdélyi arisztokrata család tagja?

APOR Nem, felség. Kéréssel jöttem, mint Gyula magyar város plébánosa.

KIRÁLYNÉ Ne gyerekeskedjen, Apor báró! Azt mondja, a látogatásának nincs köze ahhoz, hogy ön az Apor bárói család tagja?

APOR Semmi köze hozzá, felség.

KIRÁLYNÉ Hát nem azért jött, hogy az erdélyi arisztokrácia számára kipuhatolja az udvarunkat?

APOR Nem, felség.

KIRÁLYNÉ Egyszerű plébánosként jött?

APOR Igen, felség.

KIRÁLYNÉ Gondolja, hogy elém bocsátották volna, ha nem visel hangzatos erdélyi arisztokrata nevet?

APOR Egyetlen céllal jöttem ide, felség: hogy tisztelettel arra kérjem önt, Madame, vesse latba befolyását annak érdekében, hogy a román hadsereg által internált gyulai férfiakat hazaengedjék a szeretteikhez.

KIRÁLYNÉ Semmi egyéb célja nincs?

APOR Nincs, felség.

KIRÁLYNÉ Az ön birtokai Erdélyben található?

APOR Pap vagyok, felség. Nincsenek birtokaim.

KIRÁLYNÉ Tehát ön katolikus?

APOR Igen, felség.

KIRÁLYNÉ Ön Gyula plébánosa?

APOR Igen, felség.

KIRÁLYNÉ Akkor is gyulai plébános marad, ha Gyula Romániához kerül?

APOR Ha az egyházi feljebbvalóim máshová nem helyeznek, felség.

KIRÁLYNÉ Úgy tudom, Gyula lakosságának többsége román.

APOR Felsőgedet rosszul informáltak.

KIRÁLYNÉ Örülne, ha Gyula Romániához kerülne?

KOMORNYIK *(Köhint.)*

APOR Mélységesen fájlalnám, felség.

UDVARHÖLGY Pimaszság!

TITKÁR Ne felejtse el, hogy hol van!

KIRÁLYNÉ Hogy vélekedik arról, hogy Erdély egyesült Romániával?

APOR Igazságtalanságnak tartom, felség.

UDVARHÖLGY Nahát!

KIRÁLYNÉ Ön magyar hazafi, Apor báró?

APOR Az vagyok, felség.

UDVARHÖLGY Micsoda arcátlanság!

KIRÁLYNÉ Nem gondolja, hogy alázasabbnak kéne lennie, Apor báró?

APOR Nem, felség.

UDVARHÖLGY Felhőborító!

KIRÁLYNÉ *(az Udvarhölgyhöz)* Csilapodjon!

UDVARHÖLGY Elnézést kérek!

KIRÁLYNÉ Rendben van, Apor báró. Intézkedni fogok: hazaengedjük Gyulára az összes katolikus férfit. Elégedett?

APOR Felsőged...

KIRÁLYNÉ Ohajt még valamit?

APOR A nem katolikus férfiakat is haza akarom vinni Gyulára, Madame.

KIRÁLYNÉ Ugyan, miért? Ön a katolikusok pásztora, érje be velük!

Nagyúri gesztust szeretne gyakorolni, Apor báró?

APOR Magam nem vagyok képes nagyúri gesztusokra, ezt öntől kérem, Madame.

KIRÁLYNÉ Úgy tudom, az ön városában különféle vallású emberek élnek.

APOR Gyulán nem voltak és nem is lesznek felekezeti ellentétek, ha erre méltóztatik célozni, felség.

KIRÁLYNÉ Ön katolikus pap léte re pimaszul önérzetes, Apor báró. Ön szívességet kér tőlünk, amelyet vagy megadunk, vagy nem.

APOR Téved, Madame.

KIRÁLYNÉ Ugyan miért?

APOR Ön nekem ugyanúgy nem tehet szívességet, ahogy Istennek sem. De alkalma van rá, hogy jót cselekedjen, felség. Engedje haza az összes gyulai férfit.

KIRÁLYNÉ Elég jót cselekedtünk már eddig is, és fogunk ezután is. Nincs szükségünk hozzá magyar papok segítségére. Önkritikát a vesztes gyakoroljon.

APOR A győztes pedig hajtsa el a tükeit, Madame. Köszönöm, hogy fogadott.

KIRÁLYNÉ Még nem mondtuk, hogy elmehet, Apor báró!

APOR Befejeztem a küldetésemet, Madame. A többi már az ön lelkiismeretére tartozik.

TITKÁR Apor báró!

APOR Hallgatom, uram.

TITKÁR Ön politikailag megbízhatatlan személy. Ófelsége rendletére naponta jelentkeznie kell a gyulai román városparancsnokságon.

APOR Megértettem, uram.

KIRÁLYNÉ Távozzon, Apor báró!

APOR Felsőged!

(El.)

14. jelenet

Királyné, Titkár, Hatzegan, Udvarhölgy, Komornyik

(Feszült csend.)

KIRÁLYNÉ Veszedelmes ember.

UDVARHÖLGY Az, felség. Elvetemült lázadó.

TITKÁR Mint a magyarok általában. Az egész történelmük csupa gyilkolás.

KOMORNYIK A titkár úr téved. Ez az ember...

TITKÁR Hallgasson!

HATZEGAN Apor plébános sohasem venne fegyvert a kezébe. Ő nem Isten harcosa. Ő valami egészen más. A jó pásztor.

KIRÁLYNÉ Igen. Ő a jó pásztor. Éppen emiatt veszedelmes. Mert ő a jó pásztor.

TITKÁR Ezt nem értem, Madame.

KIRÁLYNÉ Intézkedjen: a gyulai férfiak hazatérnek.

TITKÁR Felség, én úgy vélem...

KIRÁLYNÉ Azt mondtuk: hazatérnek! Azt akarjuk, hogy előbb éjjenek haza, mint a plébánosuk! Siessen! Intézkedjen!

TITKÁR Máris megteszem a szükséges lépéseket, felség!

(El.)

MÁSODIK RÉSZ

12. jelenet

Mindszenty, Sándor, Hatzegan

SÁNDOR Dicsértessék, Mindszenty püspök úr! Sándor atya vagyok, Apor püspök úr titkára!

MINDSZENTY Mindörökké, fiam!

SÁNDOR Az úr Aurel Hatzegan, román politikus, volt miniszter. A kormány internálta.

HATZEGAN Püspök úr!

MINDSZENTY Hatzegan úr!

SÁNDOR Máris jön a püspök úr!

HANGOK KINTRÓL A Führer nevében! Azonnal engedjenek be!

HATZEGAN Németek!

SÁNDOR *(Hatzeganhoz)* Maga tűnjön el!

HATZEGAN *(Elindul. Az ajtóban összeütközik Aporral.)*

13. jelenet

Mindszenty, Sándor, Hatzegan, Apor

HATZEGAN Bocsánat, püspök úr! Németek!

APOR Menjen és maradjon odafent, Hatzegan úr!

HATZEGAN *(El.)*

14. jelenet

Mindszenty, Sándor, Apor

APOR Szervusz, testvérem!

MINDSZENTY Üdvözöllek, Vilmos!

(Beront egy Német Wehrmacht-alezredes és egy Nyilas.)

15. jelenet

Mindszenty, Sándor, Apor, Német, Nyilas

NÉMET Herr Bischof! Sagen Sie mir, hol lenni büdös zsidók! Minek bújtatni őket? Das ist Schweinerei!

NYILAS Püspök úr, tudomásunkra jutott...

SÁNDOR Kérem, távozzanak! Semmi keresnivalójuk itt! Ez püspöki rezidencia!

NÉMET *(Ellöki Sándort.)*

APOR Mit keresnek itt?

(Belép Zágon.)

16. jelenet

Mindszenty, Sándor, Német, Nyilas, Apor, Zágon

SÁNDOR Elnézést, püspök úr! Nem tudtam őket visszatartani!

ZÁGON Mi történik itt, püspök úr?

NYILAS Á, az irodavezető! Dast ist Zagon! Velünk jön! *(Megragadja Zágont.)*

APOR Engedje el! *(Hátralöki a Nyilast.)* Ez szent hajlék! Távozzanak!

NYILAS Tudomásunkra jutott, hogy a püspök úr zsidókat bújtat. Átkutatjuk az épületet!

APOR A szent helyen nincs kutakodnivalójuk! Távozzanak!

NYILAS Ha akadályoznak, erőszakot alkalmazunk!

MINDSZENTY Nem hallottad, mit mondott a püspök úr, fiam? Miféle keresztény vagy te? Hordd el magad!

NYILAS A törvény értelmében át kell adniuk az itt tartózkodó zsidókat!

APOR Olyan törvényt nem teljesíthettek, amely a pástort arra kényszeríti, hogy morális kötelességeit és esküjét megszegje. Kifelé!

NYILAS A törvény értelmében a zsidóbérencék felkoncolandók!

MINDSZENTY Nem értesz magyarul, fiam? Takarodj!

ZÁGON Távozzanak!

SÁNDOR Kifelé!

(Zágonnal együtt kifelé terelnék a Németet és a Nyilast.)

NÉMET Halt! *(Pisztolyt vesz elő, és rájuk fogja.)* Hande hoch!

APOR Még mit nem! *(Kikapja a Német kezéből, és kihajítja a pisztolyt.)* Hinaus!

(Mindszentyvel, Sándorral és Zágonnal közösen kilökdösi a Németet és a Nyilast.)

17. jelenet

Mindszenty, Apor, Sándor, Zágon

APOR Immár a sokadik próbálkozásuk!

ZÁGON Ránk itt most nincs szükség.

APOR Csak menjetek!

(Zágon, Sándor el.)

18. jelenet

Mindszenty, Apor

MINDSZENTY Szervusz, kedves barátom!

(Megölelik egymást.)

APOR Mit kívánsz?

MINDSZENTY Egy tiltakozó jegyzéket szeretnék aláíratni veled. Azután majd Fehérvárra viszem Shvoy Lajoshoz, utána Pannonhalmára meg Pécsre, a végén Szombathelyre.

APOR Azután átadod a kormánynak?

MINDSZENTY Igen.

APOR Mi áll benne?

MINDSZENTY Azt kérjük, hogy a Dunántúl hárommillió lakosát és magyar hazánk utolsó, még épségben lévő területét mint az újjáépítés zálogát kíméljék meg a harcoktól.

APOR Barátom, a fanatikus, megszállott nyilas kormány miránk aligha hederít, de kötelességünk, hogy megtegyük, amit lehet. *(Aláírja.)*

MINDSZENTY Szerencsétlen zsidók! Velük most az egész történelem legocsmányabb gaztettét művelik!

APOR Nem lehet többé már tiszta lelkiismerettel emlékeznünk. Te mit tettél? Talán én is többet tehettem volna még? Milyen hibát követtem

el? Hogyan lehetne jóvá tenni? Borzalom született és itt a szemünk előtt nőtt hirtelen sötét fává. Olyan, akár egy alvilági Yggdrasil; lidércálmokból és torz képzeletből megalkotott vad, ősgermán pokol világfája. Hogyan történhetett, hogy gazemberek, kocsmatöltelékek undok mámor gőzében megfogant bűzös-hagymázás látomásai lebujokból, koszlott sikátorokból, orgyilkosok titkos búvóhelyéről, ádáz romokból, kísértetkastélyból feketemisék zagyva dalmára a napvilágra bújhattak elő, és csöcselékké lett lelkek között a gondolat, az érzelem s a hit helyét bitorolhatták nyegle módon. Mit kellett volna tennünk ellene?

MINDSZENTY Semmit sem tehattünk!

APOR Talán, ha mégis? Volt-e a múltban csak egy pillanat, egy tűnő másodperc is, amikor tehetünk volna valamit?

MINDSZENTY Talán volt, de most már késő megkeresni!

APOR Nem! Tudnom kell, mikor volt a pillanat, amikor Isten korholó szavát elmulasztottam hallani!

MINDSZENTY Barátom, az a perc elmúlt, és mi bűnösök vagyunk csupán azért is, hogy ma élünk.

APOR Valamit tennünk kellett volna!

MINDSZENTY Mit?

APOR Tán bűn az is, hogy nem tudom! Talán ezen fogok rágódni, amíg élek...

MINDSZENTY Egy nép helyett nem veheted magadra!

APOR Valaki magára kell hogy vegye...

MINDSZENTY Vilmos!

APOR Tudnom kell, hogy mi volt a bűnöm!

MINDSZENTY Ezen kár magadat emésztened, ami megtörtént, nem tehetjük jóvá, viszont a jelenben se-

gíthetünk, mert halálos bűnné vált a közöny. De bűnössé teszi magát az is, aki a jelen torz rettenetét demagóg módon rajtunk kéri számon. Hogyan állhat fel ebből ez a nép? Nehéz teher lesz. Hogyha majd a béke tükrébe nézünk, és ráébredünk, milyen nyomasztó... Hogy a németek mit tettek, arról tán nem tehetünk, de hogy istentelen vagy szolgálalkú tulajdon honfitársaink... Talán annyira lealjasodott a nemzet, a vesztett háború és Trianon kiszívta úgy az életerejét, hogy ellenállás nélkül túri el, hogy pökhendi német gazemberek és erkölcstelen magyar talpnyalóik százezrével hurcoljanak halálba magyarokat?

APOR Aggódóm érted.

MINDSZENTY Én is teérted.

APOR Az Úr van velem.

MINDSZENTY Megáldjon mindkét kezével a Mindenható!

(Megölelik egymást.)

MINDSZENTY *(El.)*

19. jelenet

Apor egyedül

APOR Áldd meg, Uram, püspök testvéremet, segítsd őt igaz dolgai-ban, és tartsd meg!

(Beront a Lány.)

20. jelenet

Apor, Lány

LÁNY Vilmos bácsi! Tele az utca németekkel és nyilasokkal! Zsidókat keresnek!

APOR Tudom, leányom! Nyugodj meg!

LÁNY Félek tőlük, Vilmos bácsi! Nagypéntek van! Meg kell halnunk! Mindannyian meg fogunk halni!

APOR Nem lesz semmi baj! Nyugodj meg, lányom!

LÁNY Mért nem adjuk ki nekik a zsidókat, Vilmos bácsi? Miért kockáztatjuk az életünket a zsidókért? Miért? Nagypéntek van, de nem érjük meg a húsvétot!

APOR Azt tesszük, amit tennünk kell, leányom!

LÁNY Miért nem adjuk ki a zsidókat? Miért dacolunk velük? Mindannyiunkat megölnék!

(Belép Apor Gizella és Bolza Ilona.)

21. jelenet

Apor, Lány, Gizella, Bolza Ilona

GIZELLA Mi történt?

LÁNY Miért nem adjuk ki a zsidókat? Nem akarok meghalni miattuk!

APOR Teljesen összeomlott.

ILONA Azonnal jöjjön velem! Pihennie kell!

LÁNY Ki kell adnunk a zsidókat! Nagypéntek van! Mindannyian meghalunk! Adjuk ki a zsidókat!

ILONA Jöjjön velem!

GIZELLA *(Hatalmas pofont ken le a lányának.)*

APOR Mit művelsz, húgom?

GIZELLA Isten ne rója fel bűnömül!
(A Lányhoz.) Ilona grófnő elkísér!
Takarodj!

ILONA Gyerünk!

(Kivezeti a Lányt.)

22. jelenet

Apor, Gizella

GIZELLA A lány hisztérika. Bajt okozhat.

APOR Az Isten kezében vagyunk.

GIZELLA Tudom. De egyszer véget ér az örület, és éppen olyan tiszták maradunk, mint most, Vilmos.

Vigyázz jobban magadra, többet pihenj...

APOR Mindenki azt igényli, hogy ott legyek mindenhol...

GIZELLA Hát ne hagyd! Agyonhajszolnak!

(Belép a Titkár, Zágón és dr. Jung.)

23. jelenet

Apor, Sándor, Zágón, dr. Jung, Gizella

ZÁGON Püspök úr, fogytán a készletek. Több száz embert etetünk.

APOR Még meddig tarthatunk ki?

ZÁGON Pár napig, legfeljebb egy héttig, ha jól beosztjuk.

GIZELLA Hát akkor osszák jól be!

JUNG Püspök úr, van néhány betegünk. A gyógyszerek már lényegében elfogytak. A kórház a nyilasok miatt nem mer fogadni senkit sem közülük.

GIZELLA Ha gyógyszerek kellenének, én még mindig tudok a Vöröskelesztől keríteni valamit. Jó lenne, ha összeírná, mi a legfontosabb.

JUNG Köszönöm, hölgyem! Nagyon sürgős!

GIZELLA Akkor jöjjön velem!

(Gizella, Jung el.)

24. jelenet

Apor, Sándor, Zágón

APOR István, remélem, hogy a németek fel fogják adni Gyórt nagyon hamar, de aggódom a készletek miatt.

ZÁGON Van is miért. Sokkal többen vagyunk annál, ahányra számoltam. Ha még egy héttig...

APOR István, nincs még egy hetük: addigra el fognak kotródni innen a németek is, a nyilasok is, mi pedig

békében és szent örömmel húsvétot ülünk majd.

SÁNDOR Az Isten adja!

ZÁGON Ó, bárcsak úgy lenne!

APOR Hát bízzatok! Ti higgyetek és bízzatok; az Isten megadja majd a húsvétot nekünk, s mi békében discsérjük a nevét annak, aki keresztalált halt értünk, aztán harmadnapon feltámadott.

ZÁGON Be lehet osztani. Átgondolom, egy jó terv kell...

APOR Sándor, segíts neki!

(*Sándor és Zágón el.*)

25. jelenet

Apor egyedül

APOR Adj mindegyiknek erőt, Istenem! Add meg nekik, hogy testben és lélekben túlélhessék a megpróbáltatást. Ha áldozat kell, engem végy, Uram!

(*Belép Hatzegán.*)

E számunk szerzői

Balogh Ildikó (1970) – szabadúszó novellista, Budapest

Cseh Károly (1952) – költő, műfordító, Mezőkövesd

Cserny Timi Pookah (1976) – grafikusművész, Budapest

Deres Péter (1978) – fordító, tanár, dramaturg (Vígyszínház), Budapest

Elmer István (1952) – író, szerkesztő, Budapest

Erdős Virág (1968) – költő, író, Budapest

felugossy László (1947) – képzőművész, performer, Sárospatak

Forrai Eszter (1938) – költő, műfordító, Párizs

Grecsó Krisztián (1976) – író, költő, Budapest

Gyenge István (1943) – író, drámaíró, Sarud

Háy János (1960) – író, költő, szerkesztő, drámaíró, Budapest

Hegedős Piroska (1943) – festőművész, tévérendező, jelenleg szabadúszó, Budapest

Kemenczy Judit (1948) – költő, műfordító, Budapest

Kemény István (1961) – költő, író, Budapest

Kókai János (1972) – költő, drámaíró, Budapest

Lászlóffy Aladár (1937) – költő, író, Budapest

Lászlóffy Csaba (1939) – író, költő, drámaíró, esszéista, Kolozsvár

Müller Katalin (1976) – drámaíró, Kaposvár

Örkény István (1912–1979)

Nagy Ildikó (1983) – PhD hallgató KGRE, Budapest

Pete László (1962) – tanár, költő, Sarkad

Pető Judit (1949) – középiskolai tanár, Budapest

Podmaniczky Szilárd (1963) – író, Budapest

Pruzsinszky Sándor (1940) – ügyvéd, jogtörténész, drámaíró, Budapest

Radnóti Zsuzsa (1938) – dramaturg (Vígyszínház), Budapest

Romhányi Török Gábor (1945) – irodalmár, műfordító, Budapest

Rónai-Balázs Zoltán (1970) – költő, Budapest

Somos Csilla (1957) – költő, író, Jeruzsálem

Szauer Ágoston (1963) – tanár, költő, Szombathely

Toót-Holló Tamás (1966) – író, szerkesztő (MTI), Budapest

Vas Árpád (1957) – költő, Kecskemét

Wehner Tibor (1948) – író, művészettörténész, Budapest